

FORUM

köprünün
altı
diken

ONBEŞ GÜNDE BİR, PAZARTESİ GÜNLERİ ÇIKAR

2 MART 1970 — SAYI : 375 (2) — 150 KR.

reşit güçkiran

abidin dino

yaşar kemal

balaban

samim kocagöz

ayşe nun

bedrettin cömert

hasan hüseyin

sosyalizm meseleleri: 2
mehmet ali aybar

gözlem

Sağlık durumu gündengüne iyiye gitmekte olan Mehmet Ali Aybar'ın tedavisi, Yüksek İhtisas Hastanesi'nde bitmiştir. Aybar, evinde dinlenmek üzere, 26 Şubat'ta hastahanedeki çıkışıdır. Doktorların başlıca şikâyeti, ziyaretçilerin çokluğudur. Aybar, bu sayıdaki «Yaşadıkça» yazısını hastahane, yatağında yazmıştır. Resimde Aybar, bir Orta Anadolu gezisinde, köylüler arasında görülmektedir.

Öte yandan, DİSK'in, 13-15 Şubat günlerinde İstanbul'da toplanan III. Olağan Genel Kuruluna çağrılan Mehmet Ali Aybar, Kongreye çektiği teşekkür ve başarı telgrafında, rahatsızlığı nedeniyle çağrıya uymadığını belirtmiş ve özete şöyle demiştir:

«Mücadeleniz iki yönlüdür. Biri işverenlere karşı, haklarınız için; öbürü kendi içinizde, sizi savunur görünüp yolunuzdan sapırtmak isteyen birtakım çok-bilmişlere karşıdır. İşinizin başına kendiniz geçin, birtakım sahte ideologların telkinlerine kulak vermeyin.»

DİSK Genel Kurulu ise Aybar'a aşağıdaki telgrafi çekmiştir:

«Sayın Mehmet Ali Aybar
TİP İstanbul milletvekili
Yüksek İhtisas Hastahanesi - Ankara

Bugün 13 Şubat. Yâni Türkiye İşçi Partisi'nin ve Konfederasyonumuzun kuruluş yıldönümü. Kongremizi yaptığımız şu günlerde geçirdiğiniz rahatsızlıktan ötürü aramızda bulunamamanızın üzüntüsü ile doluyuz. Yıllarca Türk sosyalizminin liderliğini yapan size Kongremiz sağlık, saadet ve mutluluklar dilerken, beraber mücadele edeceğimiz günlerin yakın olduğu inancı ile tüm delegelerin içten sevgi ve saygılarını sunarım.

DİSK, Üçüncü Merkez Genel Kurulu
Divan Başkanlığı»

● Tedavi için önce Amerikan hastahanesine, sonra da Gülhane hastahanesine kaldırılan Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, basına hergün «Tağmaç'ın sağlık durumu çok iyi» şeklinde haberler verilmesine rağmen, üstüste iki kalın barsak ameliyatı geçirmiştir.

● Bolivya'da tutuklu bulunan Che Guevara'nın arkadaşı fransız düşünürü Regis Debray'nin sert eleştirisi, «ilerici» Bolivya hükümetini zor duruma sokmuştur. Bilindiği gibi, askeri bir oldu-bittiden sonra devrimci ve emperyalist reformlar yapmayı vaadeden hükümet adamları, ne Regis Debray'yi hapisten çıkarmışlardır, ne de yüzlerce Bolivyalı köylü devrimciyi... Devrimin askeri güçlerle başladığı ülkelerde, yillardan beri bu uğurda savaşmış devrimcileri hapishanelerde unutmak, ya da yeniden onları hapse atmak âdet olmakla beraber, bu tutum, değiştirilmesi gereken bir «töre» niteliğindedir. İlkel bir sivil-asker ayrılığı yerine, belirli prensipler etrafında birleşen sivil-asker dayanışması, sosyalizme yönelmiş memleketlerde gerçek bir anti-emperyalizmin tek ölçüsüdür. Asıl sorun, halkın bu eyleme katkısıdır.

● «New York Times» gazetesi, Amerika'nın artık Çin ile diplomatik ilişkiler kurmasını, Birleşmiş Milletler'e alınmasına engel olmamasını, ticari ve turistik alışverişlerin, «hiç değilse Sovyetler Birliği ile varolan seviyeye ulaştırılmasını» öngörmektedir.

● 1969 yazındanberi, İtalyan emekçi sınıflarının kararlılığı ve yılmayan birliğiyle devam eden ağır sanayi işçileri grevi, 1969 sonunda, işçilerin büyük zaferiyle sonuçlandı. İşçilerin, yeni hayat koşullarına uygun, daha insancıl bir toplu iş sözleşmesi istekleri, araya Donnat Cattin gibi ilerici bir Çalışma bakanının da arabulucu olarak girmesiyle, gerçekleşti. İşveren, işçilerin hemen bütün isteklerini kabul etmek zorunda kaldı. İşçiler, istedikleri oranda ücret artışı, hastalık ve izin gibi konularda memurlarla aynı işlemi görmek hakkından başka, fabrikada toplanıp yapmak gibi bazı önemli sendikal haklar da elde ettiler.

● Venezüella'da silahlı Milli Kurtuluş Güçleri başkanı Douglas Bravo, ilk defa olarak Castro'ya çatmış, onu, «Milletlerarası proleterliği» bırakmış olmakla suçlamıştır. Douglas Bravoya göre, «Güney Amerika Devrimci Dayanışması» kararlarına göre yapılması gereken yardım yapılmamakta, Küba kendi kabuğuna çekilip, ekonomik sorunları ile uğraşmakta, Sovyetler Birliği'nin güttüğü siyasete katılmaktadır.

Venezüella'lı devrimcinin yargıları, savaş içinde yürütülen eleştirilerin aşırılığını taşımaktadır. Bravo-Castro kavgası uzun sürmeyecektir.

● İtalya'da, gerici güçlerin bütün yırtınmalarına karşın, geçen sonbaharda Meclis'ten geçen «boşanma kanun tasarısı», şimdi de Senato adalet komisyonunda görüşülmekte. Gerici güçler, ocağı yıkılmış binlerce İtalyan ailesine, çağın gereklerine uygun, namuslu ve insanca bir hayat verecek olan bu tasarıyı geri bıraktırmak ve Senato'dan da geçmesini önlemek için, elerinden geleni geri bırakıyorlar.

Dergimiz yönetmeni Hasan Hüseyin Korkmazgil, 1 Ağustos 1968 tarihli FORUM'da yayımlanmış olan «Turkish Police Only - Yalnız Türk Polisine» adlı yazıdan dolayı 23 Şubat 1970 günü, Ankara Üçüncü Ağır Ceza Mahkemesince, TCK. nun 159. maddesinden, bir yıl ağır hapis ve dört ay da sürgün cezasına mahkûm edildi. Karar temyiz edilecektir. Hatırlanacağı üzere, Temmuz 1968'de İstanbul'a demirleyen Amerika'nın Akdeniz jandarması 6. Filo'yu protesto eden gençlerle toplum polisi arasında çatışma olmuş, öğrenci yurdu basılmış, Vedat Demircioğlu öldürülmüş, bir kısım toplum polisi, 6. Filo'dan gönderilen ve üzerinde «Turkish Police Only - Yalnız Türk Polisine» yazılı kumanyaları yiyecek, gençlere cop kullanmıştı. Yazı bu olaylarla ilgiliydi. Bilirkişi raporu, Şahir Erman'dan alınmıştır.

Russell demişti ki..

İnsanlar düşünce-den, yeryüzünde, herhangi bir şeyden fazla korkarlar; yıkımdan, hatta ölümden bile fazla... Düşünce, altüst edici ve devrimcidir, yıkıcı ve korkunçtur; düşünce imtiyaza, yerleşmiş kurumlara ve rahat alışkanlıklara karşı acımasızdır. Anarşik ve yasa tanımazdır düşünce; yetkeye karşı kayıtsız, çağların eskimemiş akıllılığını umursamaz. Düşünce, cehennem kuyusunun içine bakar ve korkmaz; insanı, anlaşmaz sessizlik derinlikleriyle çevrelenmiş güçsüz bir nokta olarak görür; yine de kendisine gururla tahammül eder, evrene egemen imişcesine, sarsılmadan... Düşünce yücedir ve hızlıdır ve özgürdür; dünyanın ışığı ve insanın en büyük şanıdır. Fakat düşünce, birkaçının imtiyazı değil de birçoğularının malı olacaksa eğer, önce korkuyu silkip atmamız. İnsanların gelişmesini engelleyen, korkudur.

«Çalışan adamın mülkiyet hakkında özgür düşüncesi olmalı mıdır? Ya sonra, biz zenginler ne olacağız? Delikanlılarla kızların cinsiyet hakkında özgür düşünceleri olmalı mıdır? Peki, ahlâk ne olacak sonra? Askerlerin savaş hakkında özgür düşünceleri olabilmeli midir? Askerî disiplin ne olacak, peki? Düşüncenin canı cehennem! Önyargıların gölgesine sığınalım; mülkiyetsizlik, ahlâk - dışılık ve savaşsızlık bertaraf edilmelidir. İnsanların düşünceleri özgün olacağına kendileri ahmak, tembel ve zâlim olsalar daha iyi. Çünkü düşünceleri özgün olursa bizim gibi düşünmeyebilirler. Ve ne pahasına olursa olsun, bu felâketin önüne geçilmelidir.» İşte düşünceye karşı olanlar, ruhlarının bilinçsiz derinliklerinde böyle söylüyorlar.

BERTRAND RUSSELL
(Sosyal yeniden kuruluş ilkeleri, 1916)

FORUM

Fikir meydanıdır
onbeş günlük, pazartesi günleri çıkar,
siyaset, iktisat, kültür, sanat dergisi
Sahibi ve genel yayın müdürü:
Hasan Hüseyin Korkmazgil
Sorumlu yazı işleri müdürü:
Cenan Bıçakçı
Sekreter: İsmet Hamurcu

FORUM YAZARLARI:

Mehmet Ali Aybar, Abidin Dino, Yaşar Kemal, Samim Kocagöz, Orhan Kemal, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Güzin Dino, Ergin Eroğlu, Tilda Gökçeli, İsmail Beşikçi, Bedrettin Cömert, Azra Erhat, Sabahattin Eyüboğlu, Muzaffer Buyrukçu, Sina Pamukçu, Asım Bezirci, Metin Eloğlu, Kemal Sülker, Cenan Bıçakçı, Ali Savaşer, Galip Ataç, M. Gabay, Tarık Ziya Ekinci, Zeki Özcan, Balaban, Türker Alkan, Ruhi Su, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Lütfü Erişçi, Osman Fuat Toprakoğlu, Fahri Onger, Füsun Alhok, A. Aydın Hatipoğlu, Mahmut Baksı, Fethi Savaşçı, Kemal Aksoy, Alev Ateş, Hasan İzzettin Dinamo, Lütfi Akad, Bertan Onaran, Yalçın Öktem, Adnan Özyalçın, Remzi İnanc, Atilla İlhan, Arslan Kaynarcağ.

KÖPRÜNÜN ALTI DİKEN

KEL BAŞA ŞİM-ŞİR TARAK

20 Şubat 1970... Saat 11.55... İstanbul'da Beylerbeyi'nde, Beylerbeyi Sarayı ile Deniz Assubay Okulu arasındaki alanda, Boğaz Köprüsü'nün sondaj makineleri çalıştırıldı, toprak patladı ve temel atıldı. O sırada hemen herkes, Günaydın Gazetesinin Demirel'lerin serveti hakkındaki yayını düşünüyordu. Demirel'ler, son dört yılda, Vehbi Koç'tan sonra, Türkiye'nin en zengin kişileri olmuşlardı. Dört yıl önce sadece 262 lira vergi ödemiş olan Demirel biraderler, bugün 87 milyon lira servetin sahibi idiler. Birkaç yıl içinde, üç devlet bankasından 26 milyon lira - Şevket Demir-

el'in itirafına bakılırsa, 19 milyon lira kredi çekmişlerdi. Avrupa Yatırımlar Bankası'ndan verilen 2.5 milyon dolarlık dış kredinin yarısı Demirel'lere geçmişti. Demirel'ler, Orma (Orman Ürünlerini Değerlendirme), Terakki Kollektif (Kereste Sanayii), Haymak (Kartal'da Döküm ve Fitting Sanayii), Kuştur (Kuşadası Turistik Tatil Köyü), Göltaş (Göller bölgesi Çimento Sanayii), Pereja ve Coca-Cola gibi şirketlerin ortağı ve yöneticileri idiler. Milyonlar değerindeki Ankara Gar Alanı'nı, «el-altından», 702 bin liraya kapatmışlardı. Süleyman, Şevket ve Hacı Ali Demirel'lerin Ankara, Isparta ve daha birçok yerde milyonlar değerinde emlakları vardı. İşte, Boğaz Köprüsü'nün temel atma toprak patladığında, herkesin kafası bu rakkamlarla

doluydu. Süleyman Demirel ise, hükümet bunalımını köprü başarıyla unutmamanın ve unutturmanın gayreti içinde görülüyordu.

1 Şubat 1968 tarih ve 332 sayılı FORUM'da «Boğaz Köprüsü'nün Öyküsü» başlıklı bir yazı yayınlamıştık. FORUM'un o günkü tirajı içinde bu yazının geniş çevrelerce okunmadığını bildiğimiz için, yazıyı bir kez daha yayınlamakta yarar görüyoruz:

«Bu ayın yani 1968 Ocak ayının ortalarında Parlâmentoda, Bütçe dolayısıyla, kamuoyunun şimdiye kadar pek bilgisi bulunmadığı bir konu, «Boğaz Köprüsü» konusu, tartışılacaktır. Bu köprünün serüveni içinde neler döndüğü, hangi suların bu köprünün altından akıtılmak istendiği, öyle sanılıyor ki, bir bir ortaya atılacaktır. Bunlar arasında hiç şüphesiz, kamuoyundan yine gizli kalacak bazı şeyler de bulunacaktır. Örneğin Morrison firmasının, bu (Boğaz Köprüsü) nün yapılması konusundaki gizli çalışmaları, bu çalışmaların bir-iki yıl gizli tutulması için nasıl çaba gösterildiği, basının da bilerek veya bilmiyerek uyumasıyla, kamuoyuna tam yansıtılmıyacaktır. Bu konuda, bilinenlerle bilinmeyen bazı hususları burada açıklamak, herhalde, yararlı olacaktır.

İstanbul Boğaz Köprüsü, 1950-1960 arasında yapılmak istenmiştir. Bu, bilinmektedir. Köprünün en hızlı taraftarlarından biri, eski Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'dır. Bayar'ın taraftarlığı, köprünün yapımının bir Fransız firmasına verilmesiyle ilgilidir; yoksa, Bayar'ın (köprücü) vs. olmasından değil.

1956'da bir Amerikan firmasına hazırlattırılan etüdler üzerinde çalışmalar ilerlemiş, 1958'de ise Bayındırlık Bakanlığı, İstanbul'da trafik etüdüleri yaptırmıştır. Çalışmalara bunlar da eklenmiştir. Gelge-

bunalım temeldedir

Seçimlerden dört ay sonra Türkiye, ciddi bir «hükümet bunalımı»na sürüklenmiş bulunuyor. Bunalım, aslında yönetimde bir bozukluk, yöneticiler arasında bir çelişme olmaktan çok daha başka nitelikte, toplumu derinden sarsan bir olaydır. Bu düzende, yeni hükümetler kurarak bunalımı çözmek mümkün değildir. Hemen yeni seçimlere gitmekle de bunalım çözülemez. Bu bozuk seçim kanunu ile yeni seçimler, aşağı-yukarı gene aynı sonuçları verir. Hattâ, her ne çeşidinden olursa olsun, bir hükümet darbesi de bunalımı çözmez, daha da derinleştirir. Çünkü bunalım, toplumun temelindedir ve ancak, temelden düzeni değiştirmekle çözülebilir.

Durum şudur: görevini yitirmiş, çürümüş egemen sınıfların temsilcileri iktidardadır. Bu çüce politikacılar, acizlerini de, görevlerini yitirdiklerini de bilmektedirler. Toplumumuz, bir dönüm noktasına gelmiş bulunmaktadır. Egemen sınıflar, bugünkü üretim ilişkileri içinde, Türkiye'nin üretici güçlerini geliştiremez duruma düşmüşlerdir. Ne var ki, emekçi kitleler, kendisinin iktidar olması lâzımgeldiğine henüz inanmamıştır. Biz sosyalistlere, onları buna bir an önce inandırmak görevi düşmektedir. Halkla alışveriş kurma işi, halka ışık tutma ve halktan ışık alma işi zahmetli bir iştir. Devrimin güçlüğü de buradan gelmektedir.

Evet, egemen sınıflar, tarih plânında artık görevlerini yitirdiklerini bilmektedirler. Süleyman Demirel, hükümeti kursa da kurmasa da, işler yürümiyecektir. Bunu kendisi de bilmektedir. Bu acze düşme, objektiftir. Demirel'in yerine bir başkası, AP yerine bir başka parti hükümeti kursa, onlar da işleri yürütemeyeceklerdir. Bu politikacılar, sınıf olarak ifflâslarının bilincindedirler. Ama, böyledir diye, «Partilerin hepsi de sağ partilerdir; hangisi iktidara gelirse gelsin, durum değişmez» veya «bunalımın kökünde ekonomik nedenler yatıyor; ekonomi değişmedikçe hiçbir şey değişmez» gibi yuvarlak laflarla işi geçiştirmek de yanlıştır. Şüphesiz, koalisyonla veya tek başlarına bugün iktidara gelebilecek durumda olan partilerin hepsi de sağ kuruluşlardır. Ama, iktidarda bir değişiklik, sosyalizm için mücadelede gene de önemli sonuçlar doğurabilecek bir olaydır. Hattâ kişilerin değişmesi bile önemlidir.

lim, 27 Mayıs Devrimi, uw Cather firmasının köprü işini de olduğu baş mühendisiyle birlikte İstanbullara gitmiş, etüdün tamamlanması sırasında, Morrison firması tarafından yapılmış olan bir köprüyü, Portekiz'deki (Salazar Köprüsü'nü) görmek için Lizbon'a kadar uzanmıştır. Süleyman Demirel'in, aynı zamanda kayınbabası olan dayısı, Lü Amerikan firması (Morrison), 1963'te işe girişmiş ve De Leuw Cather adlı Amerikan firmasına, parasını da kendi ödeyerek, bir (Boğaz Köprüsü Etüdü) hazırlatmıştır. Morrison'un temsilcisi, o günlerde Süleyman Demirel'dir.

İş adamı Demirel, kendini köprü işine vermişti. Kalkmış, De Le-

uoludur) diyerek Lizbon'a gelmiş ve o da, Demirel'le birlikte, köprüyü bir güzel incelemiştir. Morrison firmasının, (Aman, İstanbul'a köprü bir an önce yapılmalıdır) şeklinde tavsiyelerle dolu raporu ve Demirel'in incelemeleri, o günkü hükümetten ve kamuoyundan gizli tutulmuştur. Tam, AP iktidara geçene kadar!...

AP iktidara geçtikten, Morrison firmasının eski temsilcisi Demirel Başbakan olduktan sonra, köprü konusu yeni den ortaya atılmıştır. Önce, Demirel'in kurduğu hükümetin programına bizzat Demirel tarafından konulmuş, Meclis kürsüsünden de okunmuştur.

Bugünkü «hükümet bunalımı», 1964'deki hükümet bunalımına benzetilemez. Olaya yüzyeyden bakanlar, gözlerini 41'lere ve «milletvekili avı»nın gelişmesine dikmişlerdir. Bunlara göre, 212'ye düşen AP çoğunluğu tekrar 226'yı bulduğu zaman Demirel hükümeti yeniden kurabilecek, bunalım atlatılacaktır. Yani, Demirel'in «iktidar-toto»da 13 tutturması, sorunu kökünden çözecektir. Bu, yanlıştır. Bilgiç'i Bayar'a yaklaştıran neden politikadır, ama, Demirel kabinesini düşüren neden politik değil, ekonomik ve sosyaldır. Demirel, iktidarı, daha seçimler sırasında yitirmiş bulunuyordu.

Bir süredir Sol'da kendini gösteren bunalım, Türkiye ve dünya konjonktürü içinde, asıl ifadesini Sağ'da bulmuş, Sağ'ı hükümet bunalımına sürüklemiştir. Türkiye, yeni-emperyalizme göbekbağıyla bağlı, OECD'nin araştırmalarına göre, «Batının en geri kalmış ülkesi»dir. Gelişmiş kapitalist ülkelerin tavislerle susturulan emekçi sınıflarına karşılık, Türkiye'de, gün geçtikçe yüksek sesle homurdanan, hırçın bir emekçi kitlesi vardır. Milletlerarası sermayenin temsilciliğini, savunuculuğunu yapan hükümetlerin, Türkiye gibi ülkelerde emekçi sınıfları tavislerle susturmasına imkân yoktur. Türkiye'nin kaderini bir süredenberi AP-CHP ortaklığına teslim etmeğe çalışan Amerika, Türkiye'nin zaten bozuk ekonomik temellerini NATO ile, CENTO ile, dış yardım aldatmacalarıyla, ikili anlaşmalarla iyiden iyiye yıkmıştır. Sosyal ve siyasî olaylar, bu çürük ekonomik temeller üzerinde gelişmektedir. Böyle bir ortamda, AP gibi «kırkambar» bir partinin «kararlı» hükümet kurması sözkonusu olamaz.

Bütün namuslu uyarılara rağmen, aç, susuz, okulsuz, evsiz, ışiksiz, yolsuz, hastanesiz, hertürlü sosyal güvencilerden yoksun Türkiye emekçilerinin milyonlarını, Salazar Portekizinin Salazar köprüsünü İstanbul'a oturtmak için aktaran bir iktidarın ayakta kalması düşünülemez. Milletten ısrarla gizlenen ikili anlaşmalar, güvencileri ayyuka çıkan kredi yolsuzlukları, «politika» adı altında sürdürülen çirkin ayakoyunları, AP'nin, bilinçlenme dönemindeki tabanına mutlaka yansıtacak ve bu taban, AP iktidarını, çok uzak olmayan bir gelecekte, sipsivri ortada bırakacaktır.

FORUM

Ancak köprü, İkinci Beş Yıllık Plâna da konulunca, Bayındırlık Bakanlığı ilgili olarak, Kara Yolları Genel Müdürlüğü konunun üzerine düşmüş ve bir etüd daha yaptırmaya, köprünün neye mal olacağını araştırmaya karar vermiştir. Uzmanlar, hemen bir rapor hazırlayarak Plânlamaya vermişlerdir. Raporda, köprü etüdlerinin gereği kadar yapılmadığı, bu durumda, köprü yapmanın serüven olacağı öne sürülmektedir. Fakat bu rapor da, Morrison raporu gibi, rafa kaldırılmıştır. Üstelik, Morrison raporunun ilk sayfasındaki mektup da yokedildiğinden, raporun Morrison tarafından hazırlandığını id-

devrimci örgüt: DİSK

kemal sülker

Türk işçi sınıfının ekonomik mücadelelerini yürüten işçi sendikalarının büyük bir bölümünü etkisi altında bulduran gerici anlayışa karşı 1967'de devrimci bir ses yükseldi:

İç ve dış sömürücülerin Türkiye'de söyledikleri gibi at oynatmalarına karşı çıkacağız.. Sömürü düzeni yerine sosyal adaleti gerçekleştireceğiz.. İşçi sınıfının yurt yönetiminde ağırlığını koymasını sağlayacağız.. Kulla kulluk yönetimi yerine her yönden eşitlik ve kardeşlik düzenini kuracağız.. Türkiye'nin bir an önce geri kalmışlıktan kurtarılmasını amaç bileceğiz.. Bilimi en geçerli önder ve emeği en yüce değer bileceğiz. Onun için Türk-İş'ten ayrılacağız!

Bu ses, DİSK etrafında toplanmaya karar veren sendikacıların gür sesiydi. 1970'in 13-15 Şubat'ında III. Genel Kurulunu yapan DİSK'in gelişmesi ve amaçlarının gerçekleştirilmesi mücadelesi, zor koşullar altında yürütüldü, yeni mücadele yöntemleri bulundu, işçi sınıfının büyük bir kesiminin politik bilince varamadığı gerçeği göz önünde tutularak eğitim dozu ayarlandı ve gide gide sosyalizmin temel ilkelerini öğrenen bilinçli işçiler, sendika temsilcileri, sendika yöneticileri yetiştirildi.

Ne var ki, bir kısım okumuşlar ve kendilerini sosyalizmi en iyi bilen, her eylemi en iyi değerlendiren ve kendilerinden başka devrimci görmeyen bir kadro, DİSK ve bağlı örgütlere musallat oldu. DİSK'in işçilere politik bilinç vermeyi amaç güden bir program içinde yürüttüğü bir eylem mi var? Hemen oraya giderek, eylemi yozlaştırmaya, işçileri belki de suç işlemeye götürecek etkilemeler yapmaya koyuldular.. Eylem başarısızlıkla sonuçlanınca da DİSK'i, DİSK'e bağlı örgüt yöneticilerini suçlamaya kalkıştılar.

Özü belli, amacı belli olan devrimci görüşleri dile getiren bir sendikacı mı var? Onun içinden gelerek yaptığı konuşmadan kendilerine göre aktarmalar yaparak ve konuşma dili tekniğinin olağan eksik cümle kuruluşlarına cimbizla sarılarak o devrimci sendikacıyı kötülemeğe yöneldiler. Bu ve bunlara benzer, hiç de iyi niyete dayanmayan karalamalar, suçlamalar ve tepeden bakarak akıl vermeler, yüksek perdeden atmalar birbirini izledi.

DİSK'e bağlı sendikaların yarıya yakın bir tabelâ sendikası olmaktan öteye geçememiş..

Bu baylar, 275 sayılı yasayı, toplu sözleşme uygulamalarındaki oyunları bilmezler mi? Bilmeseler bile işlerine geldiği zaman didik didik ettikleri DİSK Çalışma raporunun bu konuyla ilgili sayfalarını okumadılar mı? Devrimci sendikaların ayakta durmalarını başarmak büyük bir iş iken, yarıya yakın sendikayı bir anda kendi işkolunun en büyük örgütü haline getirmek nasıl mümkün olabilir üç yılda? Adları sosyaliste çıkan dergilerin okuyucu sayısı, Hayat, Foto Roman, Saklambaç'ın sayısı ile kıyaslanabilir ve denenebilir mi:

Neden derginizi 100.000 basamıyorsunuz? Hâlâ birkaç binlik tirajda kalacak kadar gelişmemiş, adı var, satışı olmayan dergilerle mi sosyalizmi yayacaksınız?

Biz bu soruları soramayız. Çünkü adı sosyaliste çıkan bir derginin geri bırakılmış Türkiye'de, emperyalizmin ağna düşen memleketimizde vaktinde çıkarılabilmesini sağlamanın bile büyük bir başarı olduğu kanısındayız..

DİSK'i kuran sendikacılar, TIP'in tarihinde olumlu rol oynamamışlarmış, «proleter devrimciler»e karşı mücadele etmişlermiş. Bir kez, «demokratik devrimciler», TIP kurulduğu vakit ve de 1968 sonuna kadar ortalarda görülmemişlerdir. Parti içindekiler, Tüzüğe ve Programa bağlı idiler... Çeşitli nedenlerle muhalefete geçince, sıfat ve strateji değiştire değiştire, «proleter devrimciler» de karar kalmışa benziyorlar.. Evet, DİSK yöneticilerinden bazıları bu baylara karşı çıkıyorlar. Neden?

Çünkü bu baylar, yasalara uygun çalışan örgütlerin uymak zorunda oldukları yasal gerekleri tanımazlıktan geliyorlar ve devrimci kuruluşların başını yemeye yarayacak önerilerde bulunuyorlar.. DİSK yöneticileri, Partinin sendika işlerine karışmasına müsaade etmemişler..

Elbette etmezler.. Çünkü bir siyasi partinin teşkilâtı içinde yer almak, siyasi partilerden maddî yardım almak, siyasi partinin adı altında meslek örgütü kurmak yasaca yasaktır. Kaldı ki, parti yönetmek ayrı şeydir, sendika ve üst kuruluşları yönetmek ayrı şeydir. Sekreterliğin başka şey, yazarlığın başka şey olduğu gibi... Ne var ki, Partide çeşitli kademelerde görev alan sendikacılar, düşünüş ve davranış bakımından Partiye bağlı oldukları ve Partinin kararlarına uymak zorunda buldukları için sendikalarında veya DİSK'te partili olmanın sorumluluğunun bilincine uygun davranırlar, davranmışlardır. Bunu görmezlikten gelmek, eleştirmek için eleştirmekten öte bir anlam taşımaz. Olayların içinde olmadıkları için, dışarıdan gezele okurcasına, çala kalem kötüleme kalkanlara göre; işçi sınıfının kendiliğinden gelişen hareketi vardır ve bu hareketler sendikaların ilerisine gitmektedir. Sendikalar iş bittikten sonra ortaya çıkmaktadırlar..

Devrimci sendikacılar, yaptıklarını bilirler ve yaptıklarının hesabını kongrelerinde verirler. Her eylemin başlayış ve gelişme akışını, eline kalem alan ve kendi kendine devrimciliği yakıştıran herkese anlatmak gereğini duymazlar. Ve de dedikleri gibi, Türk yazarlarına göre mücadele veren DİSK sendikalarının, kooperatiflerini «partiye bağlı kuruluşlar» haline dönüştürmezler. Ama bilirler ki, sendikacılık yolu ile siyasi iktidar alınmaz, sosyalist parti içinde yer alarak işçi sınıfının öncülüğünde yürütülen bir politik mücadele ile iktidara gelinir ve memleketin somut gerçeklerine göre işçi sınıfının kurtuluşuna giden yolda işler başarılır. Onun için de DİSK, bu amacı öneren eğitim yapar,

yapmaktadır. Bu amaca yönelmiş çalışmalar içinde olduğu için iktidarın bütün şimşeklerini üzerine çeker. Varlığına kastedici tasarılar hazırlanır. Bir takım Baylar da, Türk-İş'in kılına dokunmadan, o örgütün saflarındaki işçilerin bilinçlenmesi için hiç bir mücadele vermeden, DİSK'e veryansın ederler.. Sağdan İktidar, soldan bu Baylar, DİSK'i ve yöneticilerini ortak amaç alarak, ezip yok etmek isterler.. Neymiş? DİSK'e işçi sınıfının devrimci ideolojisini hâkim kılmalı imiş! Sevsinler..

Devrimci sendika hareketi üzerine düşüncesi olduğunu sananlar, DİSK'e, «sendikal mücadeleyi sadece toplu sözleşme yetkisini almak yolunda kullanma» yı yakıştıyorlar.. DİSK, onlara göre, işçilerin, toplu sözleşme zamanı dışındaki istekleriyle ilgilenmez, yapılan işgalleri gereği kadar benimsemez, direnişe uygun destek sağlamazmış.. DİSK'le en ufak bir ilişki kurmamış en sağcı bir yazarın bile yazamayacağı, gerçeklerle ilgisi olmayan bu kötülemeyi yapanlar, herşeyden önce, yürürlükteki ceza kanunundan ve sendikalarla ilgili yasalardan habersizdirler. Hangi «sahip çıkma»ların, hangi «övme ve desteklemeler»in bir anda sendikaları milyonluk tazminat ödemelere götüreceğini, kapılarına kilit takacağını düşünmez, bilmez ve, en kötüsü, öğrenmeye de yanaşmazlar.

Bir takım baylar, hem işçi hareketlerinin yönetiminde söz sahibi olmak arzusundalar hem de DİSK'i suçlayarak, yöneticilerini karalayarak devrimciler arasındaki ortak bağları koparmadılar. Hem sendikaları ekonomik mücadele örgütü olarak görmediler, hem de sendika yöneticilerini karalayarak (yalnız Devrimci kesimdekilere alabildiğine yüklenme söz konusudur, sağcı örgütlerin kılına bile dokunmaya yanaşmazlar) işçilerin sendika kurumuna olan güvenini yıkmaya önem vermediler. Ve vakit buldukça da, devrimci sendikaların üyelerinin çalıştığı işyerlerine giderek, dolaylı yollarla kendi tasarladıkları eylemi (koşulları ve yasaları değerlendirmeden) dayatmadılar..

İşçiler arasında var olduğunu iddia ettikleri «aydın düşmanlığı» galiba, devrimci örgütleri yıpratmaya, yöneticilerini karalamaya kendi kendilerini memur edenlere karşı duyulan antipatinin adıdır..

Devrimci bir örgüt olan DİSK, sosyalist okumuşların pek çoğunun birbirlerini karalama, suçlama çabasında olduklarını görerek ne yapacağını düşünmüş, karara varmıştır. Bilim, sadece burjuva kökenli okumuşların tekelinde olmaktan çıkmıştır. İşçiler, sosyalizmin temel kurallarını ana kaynakların doğru çevirilerinden öğrenmeye önem vermişlerdir. Okuyacak, öğrenecek, diyalektik metodun kullanımını hazmedecekler; işçi sınıfı ile bağ kurmamış, masa başı sol gevezeliklerle vakit geçiren «dedi ki», «yazdı ki...» lerle çalım satmaya kalkanlara boşverecekler; işçi sınıfının sorunlarına ve yaşama koşullarına, düşünce biçimlerine eğilmeyenlere, onlarla bilgi ve deney alışverişi yapmayanlara kulak asmadan yürüyeceklerdir.

dia etmek olanağı ortadan kalktı sanılmıştır.

Olaylar bu minval üzere akıp giderken, köprü konusu bu sefer, Bütçe Karma Komisyonunda, Bayındırlık Bakanı Orhan Alp tarafından yeniden ortaya atılmıştır. Ne Morrison raporuna değinilmiştir bu konuşmada, ne de uzmanların raporuna. Sadece her ikisinden de işe gelen rakamlar alınmıştır. Köprü'nün mali-

yeti için uzman raporundan, kârlar ve hayali gelirler için de Morrison raporundan yararlanılmıştır bu konuşmada.

Mesele bu noktaya kadar gelmiş; köprü işinden birşeyler kazanmayı tasarlıyanların elleri boşlukta kalmıştır. Demirel ise, ne yapıp edip, köprü'nün gerçekleşmesini bir seçim kazancı olarak tasarlamaktadır. İşlerin günyüzüne çıkması, proje ihalesinin

Amerikan firmasına verilmesini engellemiş ve proje, «kutu biçimi» köprü projesi yapacağı-nı bildiren İngiliz firmasına verilmiştir.

Söylentilere göre, (İktidar çevreleri), ihalenin daha pahalı teklifte bulunan Amerikan firmasına verilmesi için baskı yapmışlar; ancak (dürüst insanlar, bu baskılara karşı direnmişler)dir..

1 Şubat 1968 tarihli

FORUM'daki yazı budur.

FORUM'un 15 Mayıs 1968 tarihli 339., 1 Haziran 1968 tarihli 340., 15 Haziran 1968 tarihli 341., 1 Temmuz 1968 tarihli 342. ve 15 Temmuz 1968 tarihli 343. sayılarında ise Aydın Germe'nin, «İstanbul Boğazi Geçitleri» adlı uzun bir inceleme yayınlamış, ilgilileri ve ilerici çevreleri uyarmak istemiştir. Ancak, tiraj gazetelerinin

ikinci sayfalarına «bilimsel» makaleler döktüren sayın profesörler, doçentler, değerli yazarlar, Aydın Germe'nin bu pek önemli yazısından tek bir satırla olsun söz zmetmemeyi bilim adamlığı, yazarlık saymışlardır.

Biryandan da hükümeti kurmakla görevlendirilmiş olan Süleyman Demirel, açış konuşmasında şöyle demiştir:

«Bir vatani yapmak boynumuzun borcudur, bizim için bir yük değildir. Tenkitleri gayet müsamaha ile karşılıyorum. Tabii addediyorum. Şayet tenkitlerden incinseydik, bugün burada olmazdık. Birbuçuk milyar lira buraya yatırılacaktır. Bu bir siyasi yatırım değildir. Bir siyasi yatırım olsa, bu birbuçuk milyar lira ile çok daha iyi neticeler alacak başka işler yapardık.»

SOSYALİZM MESELELERİ: 2

ÇELİŞİLERİN ÖZGÜLLÜĞÜNDEN

YOLLARIN ÇEŞİTLİLİĞİNE

Yıllardır, Türkiye'de sosyalizmi kurabilmek için yepyeni bir yol izlemek gerektiğine inanmışızdır. Bu noktaya bizi olaylar getirdi. Sol hareketin Türkiye'de yarım yüzyılı aşkın bir geçmişi var. Osmanlı Sosyalist Fırkası 1910'da kurulmuştur. Fakat yarım yüzyılda bir avuç insanın sonsuz fedakârlıkları, ıstırapları, kırılan hayatlarına rağmen, sol hareket emekçi kütlelere gidememiş, küçük bir «aydın» kadrosunun daracık sınırlarını aşamamıştır. Bu başarısızlığın nedeni hep dışarda aranmış, sosyalizme aman vermeyen faşist rejimler altında yaşanılması neden olarak gösterilmiştir. Ama bütün suç, acaba, sola aman vermeyen yönetimler, faşist kanunların mıydı? İçinde yaşadığımız toplumun şartlarını iyi değerlendirememek ve şartların zorunlu kıldığı geçerli yolları bulamamaktan ötürü, bizlerin hiç mi suçumuz yoktu? Vardı elbet. Bize özgü bir yol bulamamıştık. Aslında, bunu düşünmemiştik bile. Gözler önünde, devrimi başarmış bir «model» vardı; tek «model». Üstelik, bundan başka bir «model» olamayacağı da söyleniyor, ısrarla telkin ediliyordu. Oysa bu ilk başarıya nasıl ve neden ulaşıldığını eleştireci bir gözle, yani tarihsel - maddeciliğin mihengine vurarak inceleyeydik, bambaşka sonuçlar çıkacaktı. Lenine: «somut durumun somut tahlilinden», «zincirin en zayıf halkasından» ve «Rusya'ya özgü şartlardan» söz ediyordu. Rusya'da devrimin bu kadar çabuk başarılmış olmasını Lenine: «kesinlikle farklı akımların, kesinlikle heterogen sınıfsal çıkarların, kesinlikle birbirine karşıt sosyal eylemlerin, son derece orijinal bir tarihsel durum dolayısıyla, kolayca kaynaşmış olmalarına» bağlıyor ve yöneticilerin her yerde, her zaman, «mevcut durumu» tam olarak değerlendirmelerini öğütüyordu (x). Yani kısacası Lenine, Rusya'ya özgü yolu bulduğu için devrimi başarıya ulaştırmıştı. İlk sosyalist «model»den alınacak ders, sosyalizmin evrensel kanunlarından hareket ederek, her toplumun kendine özgü yolu bulması idi. Bu yapılamadı. Tersine, Sovyet modeli tek örnek olarak ısrarla sunuldu. Ama buna rağmen, sonradan başarılan devrimlerin hiçbiri, Sovyet «modelinin» tekrarı biçiminde olmadı. Olamazdı da! Çünkü toplumların ekonomik ve sosyal gelişme seviyeleri, sınıfların kuvvet oranları, tarihî mirasları, içinde buldukları iç ve dış politika konjonktürleri, tek kelime ile «çelişileri» birbirinden çok farklıdır. Bu farklılık, her toplumun sosyalizme kendine özgü yollardan gitmesini zorunlu kılar.

TİP'nin tüzüğüne temel hükümlerini bu inançla hazırladık. Ve o günden bu yana, hergünkü eylemimizle, bize özgü bir yolun taşlarını döşemeğe çalıştık. Pratiğimizle Teorimiz içiçe, birbirine ışık tutarak, gün gün gelişti. Şimdi yapmak istediğimiz, bu deneyleri FORUM'da bir senteze kavuşturmaktır.

Geçen yazıda, «durum tahlilinin» bizi yolların çeşitliliğine götürdüğünü belirtmek istemiştik. Bugün, maddecî - dialektik yöntemin ruhunu teşkil eden çelişiler, özellikle çelişilerin özgüllüğü üzerinde durarak, sosyalizmin tek bir «modeli» mevcut olmadığını, olamayacağını; sosyalizmin üç noktada toplanan evrensel geçerlikteki ilkelerinden hareket ederek, her toplumun, kendine özgü yolu ve sosyalizm «modelini» bulmasının «bilimsel» bir zorunluluk olduğunu ispatlamaya çalışacağız.

★

Kim okurdu, kim yazdı,
Bu düğümü kim çözerdi?
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başk' olmasa.

Âşık Veysel, bu dörtlüğünde, onun karanlık dünyasına kadar hükmünü sürdüren çelişiler kanununu dile getiriyor. İlk bakışta, çelişinin sadece fikirlerde olduğu sanılır. Ve gene sanılır ki, fikirler başka başka olmasa, koyunla kurt birlikte gezerdi. Oysa Âşık Veysel, çelişinin dışımızda olduğunu biliyor. Çelişi, «düğüm»dür. Fikirlerin başka başka olması, «düğümü» çözmek için çeşitli yolların aranmasından ileri gelmektedir. Okuyup yazma gereğinin duyulması da bundan dolaydır; yani «düğümü» çözmek içindir. Âşık Veysel, dörtlüğünde bu gerçeği anlatıyor. Çelişileri Veysel'den daha bilgince dile getirmiş nice şâir vardır elbet. Ama, dialektik biliminden habersiz büyük halk şâirimizin çelişilerden böylesine sade, böylesine somut bir yaşantı olarak söz etmesini, çelişi kanununun evrenselliğine ve özgüllüğüne en inandırıcı açıklamalardan daha inandırıcı bir delil saydım.

Çelişi, «hareketin» yapısal kanunudur. Engels, ölümünden sonra yayımlanan «Tabiatın Dialektiği» adlı «notlarında», çelişinin evreni, tabiatı da kapsadığını ileri sürmüştür. Arkasından Lenin'in «Materializm ve Ampiryokritisizm» adlı eseri çıkmıştır. Nihayet Stalin, «Dialektik maddecilik ve Tarihsel maddecilik» adlı kitapçıkta Dialektiği Hamurabi Kanunu haline getirmiş ve şimdi aforoz edilen R. Graudy de, Stalinci olduğu dönemde yazdığı «Bilginin Materialist Teorisi» adlı doktora tezinde, tabiat bilimlerinin dialektik - maddeciliği kesinlikle doğruladığını iddia etmiştir.

Biz, bu yazımızda, tabiatteki çelişilerle uğraşmıyacağız. Yazımızın konusu, tarihsel gelişmedeki çelişiler. Hattâ çelişilerin tarihsel gelişmedeki «evrenselliği» üzerinde de ayrıca durmıyacağız. Özgül (spécifique) ile evrenselin, madyonun iki yüzü gibi, birbirinden ayrılmaz bir bütün teşkil etmelerine rağmen, bu yazıda sadece çelişilerin özgüllüğü üzerinde duracağız.

Çelişiler karşımıza somut ve özgül olarak çıkarlar. Yaşadığımız toplumda türlü çelişilerle karşılaşırız. Yazarın kimisi ekonomik alanda, kimisi sosyal alanda, kimisi düşüncel alanda, kimisi felsefî, kimisi politik, kimisi inançlar sistemine ilişkin... Fakat hepsi de somut, hepsi de ait oldukları topluma özgü, özgül. Şüphesiz, bunları genel kavramlar halinde «kategoriler»de toplamak ve giderek «evrensele» yükselmek mümkün, hattâ zorunlu. Zira Bilim, genel ve soyut kavramlarla iş görür. Fakat pratikte, daha doğrusu «pratik - teori - pratik» üçlüsü sürecinde, ister politikacı olarak eylem adamı kişiliği ile hareket edelim, ister bilim adamı kişiliği ile hareket edelim, Türkiye'nin özgül somut çelişileri ve bu çelişilerin şu veya bu doğrultuda gelişmesine zemin hazırlayan ve «etki - tepki» kanununun hükmü altında ister istemez bize özgü biçim ve nitelik alan dış etkenleri de karşımızda bulmaktayız.

Bilindiği gibi, toplumların gelişme sürecinde çelişilerden başka - çelişiler bir bütünün içindeki karşıt kuvvetlerdir -, dış etkenlerin de rolü olduğu kabul edilmektedir. Bu dış etkenler, gelişmenin şartlarını teşkil ederler, iç etkenlere olumlu veya olumsuz gelişme ortamı hazırlarlar. Daha geniş bir bütün içinde bu «dış» etkenler de bu bütünün iç etkeni, iç çelişileri haline gelirler.

Toplumda çelişi tek değil, pek çoktur. Her toplumun yapısı, karmaşık çelişilerden meydana gelir. Geriye doğru ne kadar uzanırsak uzanalım, en ilkel insan topluluklarında bile, bu yapısal karmaşıklık buluruz. Ne var ki, bütün çelişiler aynı güçte değildir; mutlaka, içlerinden biri ağır bas-

maktadır. Gelişme sürecinin her ânında bu ayrımı hassasiyetle gözetmek, temel çelişiyi ötekilerden ayırtmak gerekir. Zira çelişiler eşit güçte olmadıklarından ve güçler boyna değiştiği için, filân zamanda temel çelişi niteliğinde olan çelişi, bir de bakarsınız, üstünlüğünü kaybederek ikinci derecede çelişiler arasına girmiş ve ikinci derecedeki çelişilerden biri başköşeye oturmuştur. Aynı köşekapmaca oyunu, her çelişinin kendi içindeki karşıt güçler arasında da oynanır. İster toplumun bütünü içinde, çelişiler demeti halinde ele alınsın, ister her çelişi kendi içinde ele alınsın, çelişik yapının bütünlüğünü bu karşıtlıklar kurar. Aslında çelişiler ve onların görüntüleri, varlıklarını birbirlerine borçludurlar. Çelişiler arasında nasıl yalnızca bir tanesi ağır basar ve toplumun hareketli yapısal karmaşıklığını vücuda getiren çelişiler demeti, ağır basanı da dahil, nasıl karşılıklı etki - tepki'lerle belirlenmiş bir bütün halinde bulunursa, her çelişinin içindeki karşıt kuvvetlerin, «görüntülerin» varlığı da çelişinin bütünlüğünü vücuda getirir. Meselâ burjuva sınıfı ile işçi sınıfı, kapitalist toplumlara özgü bu temel çelişinin bütünlüğünü meydana getiren karşıt kuvvetlerdir, karşıt «görüntülerdir». Ve bu iki görüntüden her birinin varlığı, ötekini varlığına bağlıdır.

Çelişilerin yer değiştirmesi, toplumu nihayet devrim noktasına getirir. Devrim, «düşmanca» çelişide ikinci derecedeki kuvvetin kesin olarak hakim duruma geçmesiyle olur. Devrim olunca da eski süreç sona erer ve yeni çelişileriyle toplum, yeni bir aşamaya geçer, yeni bir gelişme süreci başlar. Sosyalist aşamada da çelişiler devam eder. Tabii, bunların nitelikleri başkadır.

Toplumun bütün çelişileri ve bunlardan her biri ve görüntüleri, daima özgüldür, somuttur. Toplumların kişiliğini, meselâ millet topluluklarının ayrı ayrı kişilik ve özde oluşlarını sağlayan da esasen budur. Nitelik farkları, çelişilerin özgüllüğünden doğar.

Bir kere daha belirtelim: özgül ile evrensel birbirine bağlıdır. Özgülden evrensele geçmedikçe, tarihin akışını bütünüyle kavramak kabil değildir. Ama esas olan, özgül olandır. Evrensel, özgülün içinde gizlidir. Özgül olmasa, somut olmasa, evrensel ve soyut olmaz. Pratik olmasa, teori olmaz. Bilgi'nin başı, pratik'tir; yani somut olan, özgül olandır. Ve bilim ancak, pratiğe döndüğü zaman doğruluğunu ve geçerliliğini ispatlar. Dünyayı değiştirmek de, ancak pratikle mümkündür.

Şimdi soralım: Türkiye'nin çelişileri özgül, tarihimizin mirası özgül, dış etkenler özgül, bütün bunlar somut gerçekler... Amerikan emperyalizminin boyunduruğundaki Türkiye'nin kapkaççı kapitalist düzenini temelden değiştirip sosyalizmi kurmak istiyoruz. Özgül çelişileri, özel şartları, bize özgü, somut durumları, ithal malî bir modele, hazır bir reçeteye göre değiştirmek acaba mümkün müdür? Bunu düşünmek bile abes!

Çelişiler üzerine anlattıklarım, mekanik bir «şema» olarak alınmamalıdır. Hayatın sonsuz biçim ve nitelikteki belirtileri, şemaların yapma dü-

(Devamı 16. sayfada)

Mehmet Ali Aybar

Mehmet Ali Aybar

abidin dino

SOSYALİZMDE AYRIMSALLAŞMA VE YENİ BÜTÜNLEŞME

İster iktidarda bulunan ister iktidara aday olan sosyalist akımların ayrimsallaşması, çeşitlenmesi beğenilse de beğenilmese de artık bir oğudur. Kimine göre (örneğin Togliatti), bu oluşum milletlerarası dayanışmayı engellemediği gibi, kaçınılmaz tarihi bir süreçten başka bir şey değil. Tek merkezden yönetme çağı kapanmıştır. «merkez çöküşü» devrine, İtalyan marksizminin değimi ile «polycentrisme» aşamasına varılmıştır. Togliatti gibi yıllar boyunca tek merkezin içinde (Komintern) çalışmış güçlü bir liderin bu yargıya varması yabana atılır bir görüş değildi. Milli sınırlar içinde gelişen komünist akımlara bir zamanlar verilen direktifler başarılı sonuçlar vermedikten başka, zararlı yanılgılara da götürmüştür (Örneğin 1927 Çin olayları, ya da İspanya iç-harbinde Marty'nin yönetimi). Gerçi Stalin, İkinci Dünya harbinde Komintern'i Kominform'a çevirmişti ama, doktrin tekeli elinde tutmak istemişti, «monolitizm», yekparelik devriydi bu, Kremlin'de bütün sorunlara hazır cevaplar vardı! Siyaset, ilim, sanat, akla ne gelirse, şaşmaz kurallara bağlanmıştı hesapça. Yugoslavya, bu tekele başkaldırmayı göze alan ilk sosyalist devlet olmuştur. Stalin'in ölümünden sonra da Çin ve Arnavutluk'un Sovyetler Birliği'nden ayrı bir yol tutmaları, komünist akımda merkez çöküşünü daha da artırdı.

Sosyalist partilere gelince, bunların da çeşitlenmesi başlıbaşına bir konu. Birinci Dünya harbinden beri aralarındaki bağlar zaten kopmuş, arada sırada sürdürülen enternasyonal toplantılar biçimsellikten öteye gidememiştir. Sosyalist adı altında kendini tanıtan partilerin bir bölümü burjuvazi ile açık ya da kapalı olarak anlaşmış (örneğin İngiliz Labor Party'si), ona karşılık başka bir bölümü de anti-emperyalist ve anti-kapitalist eylemini sürdürmüştür (örneğin İtalyan Birleşik Sosyalist Partisi, PSIUP).

Sosyalizmin ilkeleri, birbirinden çok farklı ekonomik ve sosyal yapılara, tarih birikimlerine, kültür kökenlerine mâlik memleketlere, milletlere yayıldıkça, ayrimsallaşma kaçınılmaz sosyolojik bir nitelik taşımaktadır. Afrika, Asya, Güney Amerika'nın ucubucağı, sosyalizmin gelişme alanı olmuşlardır. Böylece, sosyalizme bağlı partilerin iktidara gelme yolları yukarıda kısaca değindiğim sebepler yüzünden anlaşılır farklar göstermektedir:

— Kimi memlekette işçi sınıfının siyasi örgütü, marksçı klasiklerin öngördüğü kurallara uygun şekilde iktidara gelmiştir.

— Kimi memlekette fakir köy-

lül sınıfının devrime katkısı (başlangıçta), işçi sınıfından daha önemli olmuştur.

— Kimi memlekette ise sosyalizme yakın küçük kentsoylu aydınların öncülüğü, emekçilerin gelişen ölçülerde desteği ile, sosyalist iktidar sorununa karşılık vermiştir. Bu üçüncü türün içinde, ordudan gelme, sosyalizme dönük iktidar çeşitlerinin uygulama yetersizliklerine rağmen, emperyalizme karşı içtenlikle ve cesaretle savaştıkları ölçüde, önemli başarılar elde ettikleri inkâr edilemez. İktidara gelmiş akımlar arasında ise, özellikle Güney Amerika'da, çeşitlenmeler fazlasıyla büyük. Birkaçını sayalım :

— Che'nin «foco»cu dağ gerillacılarına belbağhyanlar.

— Marighella'nın geliştirdiği şehir gerillasına hız verenler.

— Hugo Blanco'nun köy milislerine güvenenler.

Bu üç örgüt tipinin başarı ihtimalleri ne olursa olsun, her birine katılanlar, emperyalizmle ve iç yordakçılıkla savaşıyorlar. Eş yönleri, azlı terör şartları altında, «silâh çatışma» şekillerine öncelik vermeleridir.

Güney Amerika'da geniş yığınlar içinde çalışmaya, sosyalist güçlerin örgütlenmesine elveren parlamentocu rejimlerde ise, bu yoldan yeni güç birikimlerine gidilmez, bu yol sonuna dek denenmektedir. Böylece Şili'de yaklaşan cumhuriyetçi aday olan ünlü şair Pablo Neruda, fazla oy toplayacağı düşüncesi ile sosyalist senatör Allende karşısında adaylıktan çekilmiştir. Kurulan birleşik cephe sosyalist, komünist, radikal ve «sol» demo-hıristiyanlar biraraya gelmiş bulunuyorlar.

Ayrı kökenli bu örgütlerin, zaman zaman kendi aralarında çatışmaları da oluyor, hem de kıyasıyla «Sosyalizm bir'dir» klişesine tutunmanın kolaylığı ortada. «Allah bir» diyenler pek çok, yine de nice hıristiyan ve nice müslüman birbirinin gözünü oyuyor din yüzünden, öyle değil mi?

O halde şu soru akla geliyor: Sosyalizm artık bir «atomlaşma», bir «çekirdek parçalanması»na mı uğruyor gitgide?

Emperyalizmi ve burjuvaziye çok sevindirebilecek olan bu sırça umut, mutlaka boşa çıkacaktır kanısındayım. Ayrimsallaşma sanki kapitalistler arasında yok mu? Liberal burjuvazilerden faşist diktatoryalara kadar birbirinden değişik görüntüde kapitalist devletlerin çelişkilere de düşseler, iş sosyalizme saldırmaya gelince, «kursuz» bir koro hâline geldikleri, enternasyonal örgütlerini biraraya getirip birlikte komplolar kurdukları inkâr edilemez. Sosyalist ülke-

OLUŞUMLAR VE SİYASET

ayşe nun

2 «Bir toplum düzenini herkesin belli kurallara uyma ilkesi üstüne kurmak kolaydır. Hiç direnmeden, bir efendiye ya da bir Kur'an'a boyun eğen, gözü kör bir insan yetiştirmek kolaydır. Ama, insanı özgürlüğe kavuşturmak için, onu kendi kendini yönetir hale getirmedeki başarı başkaca üstün bir başarıdır.»

Bu sözleri Saint-Exupéry söylüyor, Fransa'nın uçan yazarı, çok da sevilen yazarı: bir yerde okudum ki, onun kitapları Camus'den sonra bugün de Fransa'da en çok satılan, okunan kitaplar. Saint-Exupéry bu sözleri «Savaş Uçuşu» diye çevirdiğim «Pilote de Guerre» adlı kitabında söyler. İkinci dünya savaşında Hitler ordusu Fransa'yı işgal etmeye başlayınca, Fransız halkı güneye doğru çorap söküğü gibi akıp göç etmeye koyulur. Yollar insan selleriyle, kırık dökük taşıt kervanlarıyla taşınır. O sıralarda askeri uçaklardan ne kalmışsa, keşif uçuslarına gönderilir; bunlar aslında keşif uçuşu değil, fedai uçuşlardır. Saint-Exupéry de böyle bir anda yaptığı anlamsız bir uçuşu anlatır kitabında. Havadan gördüğü yıkıntıyı, çözüntüyü, insanların sürüler gibi yer yüzünde darma dağın sürümlerini anlatır. Yıkıntı tamdır; yurt, toprak, toplum diye bir şey kalmamıştır. O anda uçan adam, sözüme ona savaş pilotu, yerden yağan Alman uçaksavarların ateşi içinde ölebilir, o anda ölmek ya da kalmak önemli değildir, ölecek ya da kalacak olanın ne olduğunu bilmektir önemli. Bunun içindir ki varlığının bir bilançosunu yapmaya koyulur Saint-Exupéry, insanın asıl varlığı kültürü ve o kültüre renk veren insanlığıdır. Nasıl bir insanlığın insanı ben diye soruyor kendi kendine Saint-Exupéry. Bir humanizmaya dayandığını biliyor: «Benim uygarlığım, diyor, insanlar arasındaki ilişkileri bireyin ötesinde, İnsan'a saygı ve inanç üstüne kurmuştur, o amaçla ki her kişi kendi kendine ya da başkasına karşı davranırken, karıncalar gibi, körü körüne bir töreye bağlı kalmayıp, sevgisini özgürce gerçekleştirebilsin.»

Güzel! İnsancı sıfatını hak eden bir uygarlık demek bu. Ama kötü kaynağı nerde?

İşte burda Saint-Exupéry uygarlığının da, insanlığı-

nın da Hıristiyanlıktan, yani bir dinden, bir Tanrı dininden geldiğini kabul etmek zorunda kalıyor ve sayfalar boyunca sayıyor uygarlığının hangi insanı değerlerden meydana geldiğini ve bu değerlerin hangi din kaynağından çıktığını. Eşitlik, kardeşlik, toplumsal sorumluluk, dayanışma, insana saygı ve sevgi, ödev ve görev kavramları, bunların hepsi Hıristiyanlığın ortaya koyduğu değerlerdir. Bunları bir dinden miras olarak almış ve sürdürmüştür Fransız uygarlığı.

Tanrı sözü çok geçer bu parçada. Ne var ki bundan hemen sonra gelen bölümde Saint-Exupéry daha ileri giderek aynı değerlerin tanrıyı ve dini ortadan silen bir toplum düzeninde nasıl gerçekleştirildiğini incelemeye koyulur. Geçerli değer olarak benimsenen eşitlik, kardeşlik, özgürlük ve toplumsal bilinç kavramları aynıdır bugün de kurulan düzenlerde, ama kökten ve kaynaktan kopulunca neye dayanılarak sürdürülür ve yaşatılır onlar? İşte burada keşmekeşe düşüldüğünü görür Saint-Exupéry. Ve ard arda bir sürü sorular sorar kendi kendine. O sorulara karşılık bulmak ya da yalnızca aramak bu en kopuk, sarsıntılı ve yıkıntılı savaş anında ölüm kalımdan daha önemlidir, çünkü asıl ölüm kalımı budur. İnsanlar ölüyor, uluslar yok olur, ülkeler yer yüzünden silinebilir, ne var ki insanın değer bildiği kavramlar kalacak mı, ölecek mi, mesele oradadır. Kalacaksa, nasıl gelişip de dayanacaktır savaş yıkımına?

Nereden geliyoruz, nereye gidiyoruz?

Bundan önemli soru olmaz. Öyle bir soru ki, savaşta da barışta da hep sorulması gereir, çünkü odur bizi bilince erdirecek.

Şimdi bakın: ben çevirdiğim bu parçayı bir dergiye verdim bassın diye. O dergi, Tanrı sözü çok geçtiği için basılmaktan çekindi bu yazıyı. Beklemedi Tanrı sözünün hiç geçmediği ikinci bölümün çevirisini. Benim okuyucularım Tanrı sözünden ürker, dedi ve geri verdi bana çevirimi. Elbette bir bildiği vardı dergi yöneticisinin. Ama sorarım size, nerden geldiğimizi kendi kendimize söylemekten çekinirsek, nasıl tanımlayacağız nereye gittiğimizi? Din ve Tanrı sözünü dile almazsak, nasıl sözünü edebileceğiz özlemimizi çektiğimiz, gerçekleştirmek istediğimiz Kitaptan ve Efendiden özgür İnsan düzenini?

ler, tehlike karşısında, iç kavgalarını bırakıp emperyalizmi birlikte yemeyi beceremeyecekler mi? Öyle şey olur mu? Bilmeyen yok ki, «rekabete», kişisel hırsa, özel çıkarlara dayanan kapitalist sistem-

de benzerine saldırma doğaldır, ona karşılık emekçilerin birleşmesine ve sömürü düşmanlığına dayanan sosyalist dünya görüşünde, eş sosyal kökenli olanlara saldırmak, tümünden doğal-dışı... Yeni nitelikte

yaşar kemal

Onu ilk olarak bir lodosu, yağmurlu günde tanıdım. Deniz kabarmıştı. Bizim buralarda, Menekşe yörelerinde deniz kabardığında vapurlar, küçük gemiler, motorlar, kayıklar denizin üstünde asılıymış gibi dururlar. Denizle gemiler arasında geniş bir aydınlık çizgisi girer. Deniz karanlık, çok aşağılarda köpürür, üstte bir aydınlık genişliği, daha üstte gümüşleşmiş gök, göğün üstünde de asılmış kalmış gemiler. Önce deniz tam benim şu anlattığım gibiydi. Sonra bir lodos başladı. Lodos gittikçe köpüklendi. Büyükçekmece üstünden kara bulutlar bu yana akmağa başladı. Sonra yağmur yağdı. İri taneli, küt küt vuran bir yağmur. Balıkçı motorları, asılmış, uçarcana bize doğru kaçmağa başladılar. Lodos havası Marmarada en belâhdir. Bir tek balıkçı motoru bu havada açıkta kalmaz. Balıkçı bütün kokuları iyi alır, ama en iyi de lodos kokusunu alır. Bir lodos fisiltisi duymaya görsün balıkçı açıkta.. En iyi balıkçı en iyi burnu olan, bu en iyi burnuyla da en iyi lodos kokusu alan kişidir.

Kara Memet denizden bize doğru kaçan motorları gösteriyor:

«Az daha kabarsın deniz hepsini alır Çanakkale boğazına atar onların», diyor.

Kara Memet usta bir balıkçı ve Marmarayı avcunun içi gibi bili-

BEKÂR ALİ

yor. Ve mor şarabını durmadan çekiyor.

«Şu baştaki gelen Bekârdır.» diyor. «Bizim Bekâr Ali. Çok iyi oğlandır. Marmara denizi onun gibi bir balıkçı görmemiştir. Şeytan gibidir.» diyor. «Şeytan gibidir bizim Ali.»

«Marmara denizinin dibinde kaç balık var o bilir. Şaymıştır bizim Ali. Bulunmaz oğlandır Ali.»

Sonra deniz köpürdü, karalıklaştı. Denizin üstünü Büyükçekmece'den gelen kapkara bulut kapladı. O gökle deniz arasındaki, gemilerin asılı kaldığı ışık genişliği yitti, gemiler denize indiler. Tam bu sırada da Bekâr Alinin eski, maviyle yeşil arası boyalı motoru geldi iskeleye, yani köprünün altına, eskilerin Mirmir deresi dedikleri Küçükçekmece deresinin kıyısına yanaştı durdu. Bu dere Küçükçekmece gölüyle denizi birbirine bağlar. Kirli, pis bir sudur.

Hişim gibi bir yağmur yağıyordu. Bekâr Alinin elleri üşümüş kıpkırmızı olmuştu. Önce motoru ince bir demir kazığa bağladı. Sonra hiç durmadan dolaşmış ağlarını açmağa koyuldu. Bir iki kişiye merhaba dedi, belki onları görmeden, ağlarına yumuldu. Ötedeki kahveci ince belli bir kadehte tüten bir çay getirdi, Bekâr Ali tüten çayı görünce gülümsedi. Dudakları, gözlerinin altı ince ince kırıştı. Tüten çayı içmeden önce avuçlarında tuttu. Çay avuçlarında bir süre öyle kaldı. Çayın dumanı kesildi kesilmedi Ali bardağı tepesine dikti. Bunu bekleyen kahveciye bardağı geri uzattı. Sonra kahveci birkaç sefer böyle daha geldi gitti. Sonra kayığın üstünde Bekâr Ali tek başına kaldı, ağlarını açmağı sürdürdü. Yağmur iri taneli, küt küt yağıyordu. Kamçı gibi iniyordu

Bekârın sırtına.

Uzun boyunluymuştu. Gırtlak kemiği dışarı fırlamıştı. Uzun, ince, hep burun kanatları titriyen burnu, bir tilki burnu gibi durmadan koku arar duygusunu uyandırıyordu insanda.

Yıllar yılı hep Bekâr Aliyi böyle gördüm. Elleri balık pullarına, karışmış açılmayan ağlara, derin mavilere bulaşmış gördüm. Denizden kaçarken hiç telaşlı olmuyordu. Onun için denizin kabarması, lodosun kudurması, ağların dolaşması, yağmurun kırbaç gibi sırtını döğmesi, ellerinin kıpkırmızı olup sonra da apak kesilmesi, donması, kanının çekilmesi hep olağandı. Motorların dalgaların altında kalıp batması, her şey her şey olağandı. Bir balıkçıya bakarak çak az içiyordu. Denizin kıyısındaki gecekondu su güzeldi. Yatağı, iskemleleri, çam ağacından cilalı masası pırl pırlı. Bir tek kötü huyu vardı, onun için dünyada bir tek şey olağan değildi, tuttuğu balıkları satmak.. Balıkları satarken elleri titriyordu. Hele biri pazarlık etmeğe görsün tek mil cinleri başına çıkıyor, uzun, fırlak gırtlak kemiği biraz daha dışarıya fırlıyor, kıpkırmızı kesiliyordu.

«Bunların, bu balıkların fiyatı yok.» diye bağırıyordu.

Ve her tuttuğu balığı şefkatle okşuyordu. Balığı satarken bakamıyordu bile. Elleri titremekten uçuyordu. Bir gün bir çocuğa kocaman bir kırılacağı hediye ederken gördüm hiç elleri titremiyordu.

Bir gün bana dedi ki:

«Ben dünyanın en iyi insanıyım.»

Bir şey söyleyemedim.

Sonra bunu gelenek haline getirdi. Beni her gördüğünde daha merhaba demeden, «ben dünyanın

en iyi insanıyım.» diyordu. Öncele ri hep şaşırıyordum buna. Sonra şaşırma alışkanlığımı yitirdim.

Bir gün gene denize indim. Gene belalı bir yağmur yağıyor, iri taneli. Küt küt indiriyordu. O gene ağlarını açıyor, kayığın dibindeki suda oynayan balıkların okşuyordu. Sadece bir merhaba dedi, başka bir şey demedi. Bekledim, bir çay ısmarladı, içtim. Dolaşık ağlar köprünün kanatlarına serildi, balıklar satıldı, kahveye oturduk, «ben dünyanın en iyi insanıyım.» demedi Bekâr Ali. Bundan sonra da hiç demedi. Ben düşüncelere daldım, düşüncelerimi türlü yorumlara vurdum. Ali bir insana yapılmayacak bir kötülük mü etmişti? Ali, Allah göstermesin, birisini mi öldürmüştü? Ali, Allah göstermesin, hırsızlık mı yapmıştı? Kaçakçılık mı, on beşinde bir kızın ırzına mı? Allah göstermesin.. Alinin süngüsü düşmüştü. Birkaç gün hiç kimseyle konuşmadı.

Bir gün gene yağmur yağıyordu. Köprünün altında gene elleri ağlarında doluydu. Beni gördü, geniş, candan, ışıklı güldü. «Ben dünyanın en iyi adamıyım be Yaşar Aga.» dedi. Ben de sevindim. Yüzü bayram içindeydi Alinin. «Heey be Yaşar Aga, ben dünyanın en iyi adamıyım.»

Sonra her şeyi öğrendim. İnanır mısınız Recep öldü. Hava alanında hamallık yapıyordu. Çok güçlü kuvvetli bir adamdı. Bir gecenin içinde ölüverdi. Dağ gibi bir adamdı. Dağ devrilir gibi devrildi. Anadoludan akrabaları geldiler, ölüsünü aldılar götürdüler. Karısına, altı çocuğuna bakmadılar bile. Neyin nesisiniz, diye sormadılar bile. Altı çocuk ve bir kadın, bir güneşli kış gününde gecekondu duvarı dibinde öyle kalakaldılar. Recebin ölüsünü aldılar, hiç kimseye, hiç bir şey söylemeden, hiç kimseye se-

(Devamı 14. sayfada)

bir bütünlemeye gidilecektir çok geçmeden, bu bir ölüm dirim sorunu. «Monolitik» birlik yerine, içtenlikle istenen çeşitlilik içinde birliğe gidilecek kanısındayım:

«Yaşamak! Bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşesine bu hasret bizim!»
(N.H)

Hasretle yetinilemez artık, bu bu ilkeyi gerçekleştirmenin zamanı gelmiştir.

Söylemeğe lüzum var mı, her ayrımsallaşma örgensel bütünlüğe götürmez, öyle çeşitleri var ki gerçekten gerici güçlerin ekmeğine yağ sürüyor.

— Kamıca, Türkiye İşçi Partisinde koparılan fırtına ve yaratılan parçalanma olsa düşmanı sevindirir, sonuçları de meydana...

— Yurdun ötesine bakınca, örneğin Fransa'da, bütün birlik çağrılarına rağmen sol partilerin bir türlü bir program etrafında birleşememeleri, olumlu bir gelişme sayılmaz.

— Beterin beteri, emperyalizmin zayıfladığı bir sırada iki sosyalist devin kavgası, emperyalizme beklenmedik şekilde ömrünü sürdürmek şansları vermektedir. Şimdiden besbelli ki emperyalizm, aldatıcı ikili oyunlara, şantajlara, hömlere girişmektedir ve bu yüz-

den, siyasi bir manevre gücüne kavuşmaktadır. Bu kavranın çaprazlık nedenleri üzerinde durmadan denebilir ki Sovyetler Birliği ve Çin, kendi siyasi tutumlarını emperyalizmi yenecek «tek yol» olarak ileri sürdükçe, birleşme şansları silinmektedir. Tersine, «polycentrisme» ve temelindeki ayrı tarihi ve sosyal gelişmelerin kaçınılmazlığı taraflarca anlaşıldığı ölçüde, birleşme şansları artacaktır. Büyük küçüklü bir dünyada, «mega-sosyalizm»lerin ve «mini-sosyalizm»lerin birarada yaşayabilmeleri için, millî sorunlara ve sınırlara saygı göstermek, aslında «tek yol», tek çıkar yoldur.

Böylesi dev boyutlu sorunlar üzerinde hiç bir etkimiz olamayacağına göre, daha küçük, çok daha küçük, fakat yine de önemli bir konuya dönüyorum:

Belki hatırlardadır, 1968 Paris Mayıs olaylarının başlangıcında, gençlik hareketlerinin temelinde yatan taze ilkelere ve yeni dinamizme gerçekten sevinmiş, coşmuş-tum. Gençler, Paris halkına (kibar mahalleler hariç) kendilerini sevdirmişlerdi; 10 milyonluk işçi grevini desteklemişler, ilginç sorunların kavranmasına önyak olmuşlardı. Olayların bütün giriftliğini burada inceleyecek değilim, fakat sonuç ne oldu?

1968 Haziran ayı sonunda Sorbonne avlusu bir «çeşitlenme» panayırı idi hâlâ: Che ile Stalin'in, Stalin ile Trotsky'nin, Mao ile Castro'nun afiş boyu resimleri duvarlar üzerinde yanyana (ve az çok barış içinde) duruyorlardı ama, gençliğin hareketi yozlaşmış, halk adamları gençlerden bezmiş, «Katangalar» denen birtakım provokatörler, anaşist öğrenciler tarafından üniversitenin içine alınmış, kırmızı şaraplı ayyaşlar merdiven altlarında karargâh kurmuşlar, anfilerde biteviye boş «doktrin» tartışmaları gençlerin eylem heveslerini darmadağın etmiş, bezginlik, güvensizlik, disiplinsizlik, pislik, koca Sorbonne'u kasırgaya tutulmuş, dümeni kırılmış, yalpa vuran koca bir kadirgaya çevirmişti. Sevinç günlerinden sonra yüreği burkan bir üzüntü kaplamıştı Quarter Latin'i.

Bundan kim sorumluydu?

— Çeşitlenme bir aydın gevezeliği kertesine vararak, lafta kıyasıya marksçı geçinenler öğrenci kalabalıklarını şaşırtmış, aldatmış, baskı güçlerinin işine yarayan eylemlere sürüklemiş, bunca yığıtlıklar boşuna harcanmış, ve bunun ters sonuçları ile devrimci gençleri başbaşa bırakıp, savuşup ortadan yokmuşlardı. Demek istediğim şu

ki, böylesi «devrimci» çeşitlenmelerle savaşmak lâzım. Halkın «bir adım ilerisinde» olmak güzel, «bin adım tepesinde bulutlarda dolaşmak anlamsız... Sosyal bir sınıfın somut durumuna dayanmayan, sınıf kavgasında kuvvet dengesini hesaplamasını bilmeyen eylemler, bir aldatmacadan ibaret. Aydın gevezeliği Marks'ın sakalını, Che'nin purosunu, Lenin'in kasketini taksa da çok geçmeden kofluğuna meydana çıkar. Nasıl ki 1968 yazında Paris'i terkeden sözde «Mao»cuların «uzun yürüyüşleri» oto-stop'la St-Tropez yönünde karar kılmıştır. Bu oyunlar tehlikeli sonuçlara gebe olmasalar, gülüp geçilebilirdi.

Şu halde «ayrımsallaşma» eyleminin dialektiği içinde değerlendirilmeli, olumlu ya da olumsuzluğu birbirinden ayrılmalı. Türkiye'nin politik koşulları ile ilgili olmayan, dışa dönük mekanik doktrin aktarmaları faydasız, hattâ zararlıdır. Ünlü deyimle, «200 yıldan beri bocaladığımızın nedeni», Batıdan burjuva devlet biçimini olduğu gibi aktarmaya heves etmemiz ise, Doğudan ya da Batıdan sosyalist devlet biçimini olduğu gibi aktarmaya heves etmemiz, 200 yıl daha bocalamamıza sebep olabilir. Amerika'yı yeni baştan keşfedecek değiliz elbet; keşfedilecek ülke, memleketimiz sosyalist Türkiye!

ju asya-ortadoğu

İbrya olayı da r. Bu durum Türkiye'de tu an bir Ameri atılması kolay am'da yenilişi den çıkarmak , daha tehlikeli iyacak mıdır, atılmıyacak mı-

YBAR: r konu. Yalnız,

TNAMLAŞTIRMA K İSTİYOR?

ylediklerimi ge in emperyaliz sı plânında de Ben, o sözle miştım: Ame yenilmesi, ta peryalizm için ktır. Emperya onarılmalıyacak e bunun sonu rtuluş hareket tır. Aksi tak Vietnam hal olursa, bu, Em n politikasını verecek, güç ü ve daha ağır ecektir. Üstelik zminin güçlü ol amıyacağı inan için de olsa, bir i bir faktör o hareketlerinde yıyabilir. Do delemiz de zor elirtmek iste arda Amerika' m vermesi, Gü hedeflerinden etmez.

mek istemiye laki tepkilere ietnam'da ye 'e birgün mut nam toprakla loğu'daki açık u yakın tehli nin bir sonu-

BAR: Vietnam'da medi, ama, O gün ge ı şekilde sa Ve Amerika, tufuzunu sür Askerlerini y Vietnam'da u arıyacak acak, bilmem. i, onu da bil Güney Viet oplayıp çık acaktır. Çık bileceğini de Bundan do ya'da, biraz i bir hattı Laos, Tay iam terkedil-

diği takdirde, Amerikan çıkarları nın savunulacağı hattı teşkil etmektedir. Bunlar arasında Tay land, kilittası durumundadır.

Ortadoğu için de durum aynı. Amerika'nın bu bölgede üsleri, köp rübaşları var. Türkiye bunlardan biri; Johnson'un dediğine göre de, Vietnam kadar önem taşıyan köp rübaşlarından biri... Amerika'yı yurdumuzdan atarsak, o, daha ge rilerde mevzileneyecektir; ama Orta doğu'yu bırakmamağa çalışacaktır.

İsrail bir köprübaşı, Suudi Arabis tan, keza, Arap-İsrail savaşına rağ men, bir köprübaşı. Fakat Ameri ka'nın gözü asıl, Afrika'da. Ameri ka Dışişleri bakanının son gezisi kimsenin dikkatinden kaçmadı. Yani emperyalizm bir kocaman ah tapot ;binbir kolu, binbir vantuzu var hınzırın. Emperyalizme karşı savaş, uzun vâdeli bir savaştır. Sonra, unutulmasın ki, üsler zin cirinin gücünü azaltmadan, şu ve ya bu nedenlerle, bazı üslerin bira kılması mümkündür. Libya'daki üslerden vazgeçilmesi, böyle bir a çıdan değerlendirilmeli. Amerika' nın Türkiye'den sökölüp atılması, çokyönlü ve aslında çetin mücade leler isteyen bir iş. Bu, herşeyden önce, bizim akıllıca ve cesaretle mücadele etmemize bağlı. Emekçi halk kütelleri işe sarılmalıdır. İster silâhla, ister barışçı yoldan yü rütülsün, kurtuluş savaşı ancak halkla olur; halkın savaşıdır. A merika'nın, Türkiye'yi bırakmamak için yeni ne gibi taktiklere başvu rabileceğini keşfetmeğe uğraşmalı yız elbet. Ama daha önce, emekçi halk kütellerini kurtuluş dâvası et rafında seferber etme yollarını a ramalıyız. İmkânlarımızı iyi değe rlendirmeliyiz. Silâhlarımızı içinde bulunduğumuz şartlara göre seçip kullanmalıyız. Kuvvetlerimizi iyi hesabetmeliyiz. Akıllı ve gerçekçi olmalıyız.

ABİDİN DİNO:

Muhalefette bulunan senatör Kennedy, Vietnam'da katledilmiş birkaç yüz bin sivilden söz açmış bulunuyor. Acaba bu davranış, A merikan harp makinasının bundan böyle başka türlü işleyeceğine, da ha insafli hareket edeceğine delâ let eder mi? Ne dersiniz bu konu da?

MEHMET ALİ AYBAR:

İnsafli hareket etmek mi?

ABİDİN DİNO:

Katliâmı açıklayan sağcı bir gazetede ki..

MEHMET ALİ AYBAR:

Başındanberi şu noktayı belirtmeye çalışıyorum: Amerikan emperyalizmi, İkinci Dünya savaşı sonundan bu yana, genel çizgisi he men hiç değişmeyen bir politika izlemektedir. Bu politikanın hedefi,

dünyayı Amerikan hegemonyası altına sokmak. Şimdilik, emperyalist devletler arasındaki çatışmalar, çelişmeler, Amerika'nın ağırlığında bir doğrultu izliyor. Asıl hedef, Sovyetler Birliği'ni, Çin'i havasız bırakmak ve ilk fırsatta boğmaktır. Bu arada, millî kurtuluş hareketlerinin yozlaştırılması yolları da a ,raştırılıyor.. Yani demek isterim ki, Amerika'nın Vietnam konusun da bundan böyle başka bir taktik izlemesi, onun emperyalist hedef-

lerinde esaslı bir değişiklik meydana getirmeyecektir. Senatör Ken nedy, öldürülen sivillerin sayısına dair bazı rakkamlar vermiş; bun lar, yıllardır süren vahşice bir sa vaşın içinde bulunan Vietnam halkının verdiği kurbanların gerçek sayısını göstermekten çok uzaktır. Olayı bir sağcı gazetenin açıklama sına gelince: bunun çeşitli nedenleri bulunabilir. Menfaat grupları arasındaki bir çatışmadan doğmuş olabilir. Sonra, şu da var: olayla rın gizlenecek yanı kalmayınca, ço ğu kez sağcı basın ön-plânda rol oynamaya başlar. Bunun bizde de örnekleri yok mu? Öyle görünüyor ki, Amerika'nın Vietnam politikası değişecek; Amerika, başladığı nok taya dönecek.

ABİDİN DİNO:

Yani «Savaşı Vietnamlaştırma» politikasına mı?

MEHMET ALİ AYBAR:

Evet, öyle... «Savaşı Vietnam laştırma» diye bir söz dolaşiyor or talarda. Ne demek bu? Bu, şu de mek: Vietnamlıları birbirine kır dıracağız, parsayı da biz Amerika lılar tophıyacağız... Amerika, Viet nam'da kendi kuvvetlerini savaşa adım adım soktu. Hedefi, Diem'in kukla hükümetini güçlendirmek ve Güney Vietnam'a onun aracılığı ile hakim olmaktı. Ama olaylar, Ame rika'nın bu isteğine ters düşen bi çimde gelişti. Diem kuvvetleri, mil li kurtuluş hareketinin üstesinden ge lemedi. Bunun üzerine Amerika, savaşın asıl yükünü sırtlanmak zö runda kaldı. Ve giderek, «tırman ma» politikası adı verilen bir sa vaş biçimi tutturarak, saldırılarını Kuzeye de sıvırdı. Biliyorsunuz, netice alamadı. Şimdi, «Savaşı Vi etnamlaştırma» politikası ile, baş ladığı noktaya dönmek istiyor: ya ni Güney Vietnam'ın kukla hükü meti kuvvetleriyle millî kurtuluş kuvvetlerini karşı karşıya bira kmak ve askerî, ekonomik, teknik yardımlarda bulunarak, Thieu kuv vetlerinin zaferi sağlamasına yar dım etmek... Bütün bu işlerde in safa yer olduğu veya savaş metod larının daha insanca olacağı elbet de düşünülemez. Vietnam'da Ame rika, halkı dize getirmek için uygu ladığı «kitlece yoketme» politikası nı bugüne kadar kendisi yürütmüş-

tür; bundan sonra, halkı dize getir mek için Thieu kuvvetlerini kulla nacaktır. Ne var ki, biraz önce işa ret ettiğim gibi, bu politikayı Ame rika, Diem'le denemişti ve başara mamıştı. Diem'le başaramadığını Thieu ile başarması için hiçbir se bep yoktur.

KORKMAZGİL:

Vietnam'da kaldığımız süre için de Ho Şi Min ile görüştünüz mü?

MEHMET ALİ AYBAR:

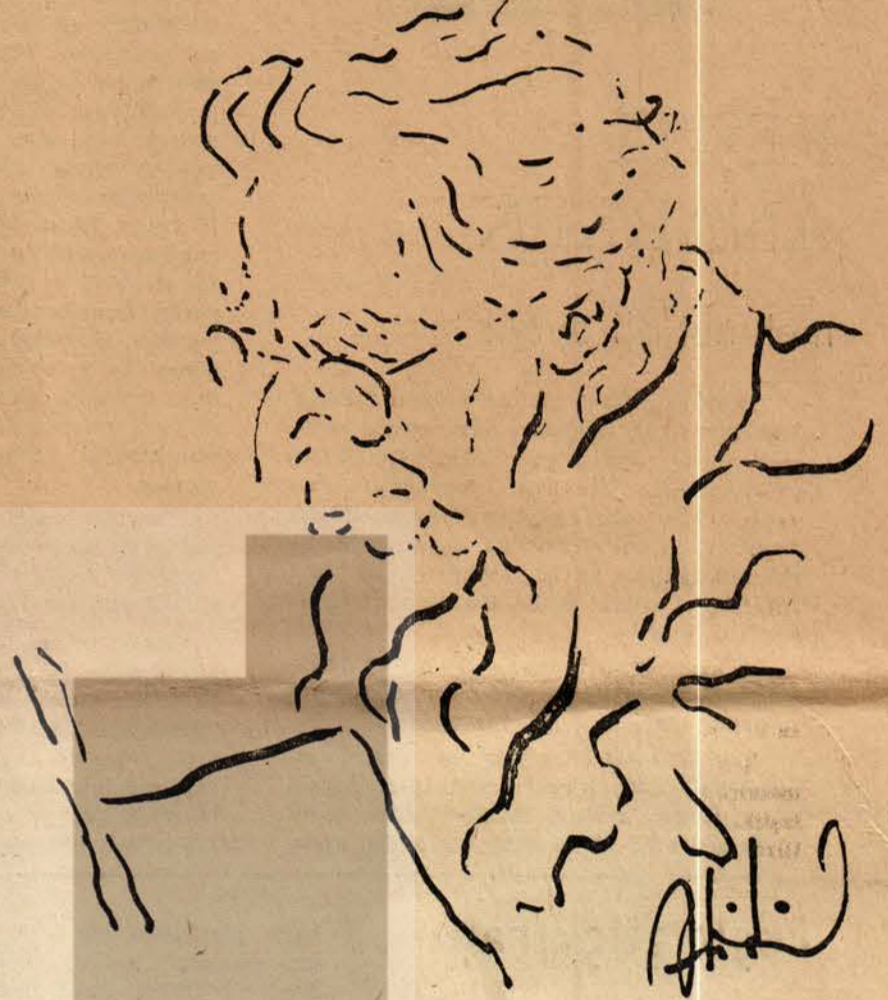
Kendisiyle maalesef görüşeme-

dik. Hastaydı. Albay Ha Van Loo ile imzalı bir resmini gönderdi bana.

Fakat Kuzey Vietnam'ın Ho Şi Min'den sonra ileri gelen bellibaşlı yöneticileriyle görüşmek fırsatını bulduk. Meselâ, Başbakan Phan Van Dog ile iki saatten fazla sü ren bir konuşma yaptık.

DÜZELTME: Geçen sayımızda ki «My Lai» yazısının son cümle sindeki «olursa» sözü, «olma» diye düzeltilenektir. Özür dileriz.

Bertrand Russell

ABİDİN DİNO'NUN ÇİZGİLERİYLE RUSSELL
Russell, bu resmi pek sevmiş ve imzalamıştır

BASINA AÇIKLAMA 1 Aralık 1969

Bertrand Russell'in bugün Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant'a gönderdiği mektubun tam metni aşağıdadır:

«Sayın U Thant,

Bu açık mektubumu size, batı dünyası halklarının, Vietnam halkına karşı yapılan savaşın barbarca niteliği hakkında nihayet birşeyler öğrenmeğe başla dığı bir zamanda yazıyorum. Amerika Birleşik Devletlerinin Vietnam'daki kuv vetlerinde vaktiyle görev almış olanlar her gün yeni bir cinayet ve jenosid deliliyle ortaya çıkmaktadırlar. Şurası çok açıktır ki, bu tür raporların henüz başlangıç kısımlarından bilgi sahibi olmuş bulunuyoruz.

1967'de Milletlerarası Savaş Suçları Mahkemesi'nin soruşturma ve yargıla ması ciddiye alınmamıştı. Oysa bugün Mahkemenin bulgularının doğru olduğu ortaya çıkmış bulunmaktadır. Dehşet ve zulmün şiddetini tanımlamak mümkün değildir. Ve bu nedenle de birşeyler yapma zamanının geldiği artık belli ol muştur. Beyaz Saray'ın da desteğiyle Pentagon'un kendi içinde bir harp suç ları komisyonu kuracağı yaygın bir şekilde söylenmektedir. Sonucun ne olacağı şimdiden bellidir. Gerçek suçlar, politikanın mimarları ve cinayetlerin gerçek ölçüsü biryana bırakılarak, herşey bazı kişilerin üstüne yıkılacaktır. Harp suç larının çok dar bir tanımı yapılacak ve burada napalmın ve bilyalı bombala rın kullanıldığı bir yana bırakılacaktır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle sizden, yüksek makamınızın bütün yetkisini kullanarak, milletlerarası harp suçları komisyonunun kurulmasını önermenizi, bununla ilgili bütün delillerin toplanmasını sağlamanızı ve dünya kamuoyuna açıklamanızı isterim. Harp suçlarının ortadan kaldırılması sizin gücünüz ve yet kiniz içindedir. Bunun için de sizden, bu fırsattan yararlanmanızı bütün insan lık adına, içtenlikle diliyorum.

Saygılarımla.

Bertrand Russell»

gaziantep'in yiğit sosyalisti

REŞİT'İ ANARKEN

mehmet ali aybar

Reşit Güçkiran'ı 1962'de tanıdım. Türkiye İşçi Partisi'nin teşkilât kademeleriyle tanışmak ve yeni teşkilât kademeleri kurmak için çıktığım gezide Adana'dan Gaziantep'e gidiyorduk. Hava kararmaya başlamıştı; Büyük Araplar köyüne varıyorduk ki, kenarda duran bir taksiden üç-beş kişi, yolun ortasına fırladılar. Durduk. Bizim takside işaret, flâma filân yoktu.

— «İşçi Partisi Genel Başkanını bekliyoruz. Yolda rastladınız mı kafileye? Bir âri-za olmuş olmasın?» diye sordular.

Tek bir taksi ile geleceğimizi tahmin etmemişler. «Biziz» deyince şaşırıyorlar. Kucaklaştık. Bizim arabaya iki genç adam bindi. Biraz sonra 10-15 vasıtalık bir kafile karşı-

mıza çıktı. Durduk. Onlarla da kucaklaştık.

Arabamıza binen iki kişiden özellikle biri, güler yüzlü sükûneti, ve etrafındaki sevgi dolu saygı hâlesiyle derhal dikkati çekiyordu. Güven veriyordu insana. «Ağam» diye bâriz bir Antep şivesiyle konuşan bu genç adamı İl Başkanı Ahmet Top sandım. Değilmiş. Reşit Güçkiran'ın adı...

Kara Yılan'ın, Şahin Beyin memleketiyle; Şairin «Kırmızı kayalarda yeşil kertenkeler - sıcak bulutlar dolaşır havada, ileri geri» diye tasvir ettiği Antep'le, Gaziantep'le ve gene Şairin «Antep'iler silâhşor olur - Antep'iler yiğit kişilerdir» dediği Antep'iler ve onların en yiğitleri olan sosyalist Antep'ilerle ve sosyalist Antep'ilerin en yiğidi Kürt Reşit'le, 1962'nin bir yaz akşamında işte böyle tanışmıştık. Doğru Parti merkezine gidilmişti. Şehitler - Şehreküstü'deki tek gözden ibaret, partililerin badanaladığı, çam tahtasından masası ve dört iskemlesiyle Parti lokali ni doldurup sokağa taşan o kalabalık arasından, bana soru soran İmam Hüseyin'in, yedi yıl sonra Reşit'i vuracağı kimin aklına gelirdi? Antep ve Antep'iler beni büyülemişti. Antep, sıhirlî bir ülkeydi. Kurtuluş Savaşımızın destan, duvarlardaki kurşun ve şarapnel izleriyle tazeliğini hâlâ muhafaza ediyordu. İnanılmaz hikâyeler, mâceralar dinliyordum. Heyecanlanıyordum: «Sosyalizmin güneşi Antep'ten mi doğacak!» diye soruyordum kendime. Şimdi anlıyorum ki, o imanlı, o coşkun havada Reşit'in kitleleri büyüleyen, harekete getiren kişiliğinin büyük payı varmış.

Reşit'in hayatı fırtınalı, çelişik, inişli çıkışlı, aşamalı bir hayat. Nereden nereye gelmiş Kürt Reşit!... Sosyalizme kendini adanmak Reşit'i nereden nereye getirmiş!...

Reşit, fakara fakat köklü, geniş bir ailenin çocuğu. Güçlü bilekleri ve koskocaman yüreğinden başka hiç bir şeyi yokmuş hayata atıldığında. Bileğinin gücü ile, bıçağının hakkıyla yaşamak doğru görünmüş ona. Güçlünün, zenginlinin fakiri ezdiği bir düzende Reşit, bileğinin gücüyle ezilmemeğe çalışmış. Yıllar geçmiş böylece; hoyrat gençlik yılları...

Sonra birgün Galip Ustayı, Bâki'yi tanımış; sosyalizmle karşı karşıya gelmiş; fukarabğın, ezilmişliğin nedenlerini öğrenmiş. Ve o günden sonra Reşit, güçlü bileğini, koskoca yüreğini fakara halkının, sosyalizmin emrine vermiş...

Hayır! Bu, sonradan uydurulmuş bir hikâye değildir. Jdanov'un sekilci, daracık estetik ölçülerine göre hayalhanelerde yaratılmış «müspet» bir roman kahramanı değildir Reşit. Reşit, sosyalist olmadan da insanları, çocukları severdi. Ezilmemek, horlanmamak ve himaye ettiklerini horlatıp ezdirtmemek için kabadayı kesilmiş, nâmmı Antep sınırları dışına taşırılmıştır. Tek başına dünyayı düzeltmeyeceğini bildiği için de, gücünün yettiği kadarla yetinmiştir, tâ sosyalizmi tanıyana kadar... Ve Antep'in daracık sosyalist çevresinin bir mensubu olduktan sonra, bu küçük küçük çevreyi genişletip kuvetlenmek kadar, kendi kendisiyle amansız bir mücadeleye girişmenin, hergün biraz daha iyi sosyalist olmanın gereğini de duymuş, kabadayıktan sosyalist lider mertebesine yükselmiştir. Reşit'in hayat mâcerası, sosyalizmin ah-lâki gücünü, eğitici vasfını pek açık şekilde ortaya koymaktadır. Sosyalizmi bir ekonomik şemadan ibaret sayanlar, fakara Reşit'in fedakârlıklarla dolu hayat hikâyesi üzerine ibretle eğilmelidirler. Reşit'in hayat hikâyesi, genç kuşaklar için örnek alınacak, tükenmez bir fazilet ve feragat kaynağıdır.

Geçen Kasım'ın 18'inde, bulutsuz bir gün sona ererken Gâvur dağının virajlarında Antep'e doğru yol alıyordum. Gökte ay koskocamandı. İçimde, Antep'e yaklaştıkça artan bir sıkıntı. Yedi kurşunla yere serilmiş, ama ameliyatı başarılı geçmiş Reşit'e gidiyordum. Tehlike atlatıldı, demişlerdi. Ama içimdeki sıkıntı büyüyordu. Edebiyat yapmıyorum; gerçekten öyleydi. Şöföre, «Daha hızlı gidelim» dedim. Hızlı gittik. Devlet Hastahanesinin kapısında ağlayan partili kardeşlerle karşılaştım. Koca Reşit her zamanki gibi sâkindi; yüzünde tatlı tebessümü. Sanki gelecek güzel günleri düşünüyordu. Yanağı daha, sıcaıktı.

reşit güçkiran

galip m. ataç

Halk kahramanları için çevrenin yakıştırdığı adlar daha tutarlı oluyor. Bu bakımdan, O'nu en iyi, en güzel tanıttacak ad, «KÜRT REŞİT»tir.

Reşit, Kürt ve Alevi bir oymaktan geliyor. Bu oymağın göç ve yayılma biçimlerini çok iyi biliyordu. Onların tarih boyunca uğradıkları haksızlıkları, zorbalıkları tatlı bir öfke ile anlatışı vardı.

Reşit kürtlerin, alevilerin haklı bir direniş içinde olduklarına inanmakla beraber, kurtuluşlarını sosyalizmin kuruluşunda görürdü. İrkçi ve dinci gruplaşmalara kesinlikle karşı idi.

O, kişiliğini «KÜRT REŞİT» olarak buldu; «REŞİT GÜÇKIRAN» olarak da geliştirdi.

Onun külhanbeylik döneminden söz etmek bana düşmez. Daha çok, Türk Sosyal Demokrat Parti (1946) den tanı-

ran onu. Türk Sosyal Demokrat Parti'nin Gaziantep şubesi saflarında politik bir savaşa katıldıktan sonra, hızlı bir gelişme temposu içine girmişti. Külhanbeylikten kalma kötü alışkanlıklarından kurtulmak için akıl almaz bir çaba ve irade gücü gösteriyordu. Artık çevresindeki insanlarla ilişkilerinde, eski külhanbeylik çekişmelerinin yerine, sınıf bilinci açısından düzenlenmiş yeni yeni ve gerçek dostlukların ağır bastığı görülüyordu.

Eline geçen sosyalistçe yazılmış kitapları büyük bir ağızlıkla okuyor, bunlar arasından aklına yatanları yer gibi, içer gibi ezberliyordu.

Bu dönem, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Gaziantep'te, politik baskı yönünden, en azgın zamanına rastlar.

Böylesine politik bir

hava içerisinde, bir avuç gencin kurduğu Sosyal Demokrat Parti'nin gelişmesi, hergün üye sayısının artması, Halk Partisi yöneticilerinin kin ve öfkelerini artırıyordu.

Birgün, Reşit Güçkiran'ı, eski külhanbeylik arkadaşlarından iki kişi çağırır. Bir çete kurmak teklif edilir ona. Reşit, kurulacak çetenin görevini sorar. Türk Sosyal Demokrat Parti ileri gelenlerinin dövülmek, sindirilmek ve susturulmak istendiğini anlayınca, yumruğunu masaya vurur, «Ulan, hükümet sizden yana. Polisiniz var, jandarmanız var. Bir avuç insan bu kadar mı korkutuyor sizi? Ben bu Partinin üyesiyim. Çetenizi kurun da görüşelim» der. Şaka ettiklerini söylerler Reşit Güçkiran'a. Özür dilerler. Konu kapanmış olur.

Reşit Güçkiran, külhanbeylikten kalma tüm avantajlara sırtını döndü. İşsizdi. Bellibaş bir mesleği yoktu. Aç

kaldı, umursamadı. En acı günlerini, bıyık altından gültümsemekle geçiştirirdi.

O, çok dalgah yaşantısının her döneminde, tertemiz kalabilmiş; düşmanlarının bile saygı duyduğu, bir efsane kahramanıydı!

Son yıllarda, çok garip bir ortama girdi memleketimiz. Büyük Millet Meclisi üyelerinin silahlanmasıyla ilk alarm verildi. Sonra, ikiyüz bin silahlı çetenin tehdidini duyduk en yetkili ağızlardan. Gözü dönmüş insanlar türedi dört geçemizde. Büyük Millet Meclisi başkanlarını, üniversite saldırganları izledi. Gazetelerimiz eşkiyaları kahramanlaştırma yarışında. Yarın kimin kurşuna dizileceği bilinmiyor. Memleketin her köşesinde bıçak-tabanca talimleri yapıyor komandolar.

Sorumluların yapmacık hayret ve telâs bu millî felâket dönemini izaha yeterli değildir.

Olsa olsa, onların suçluluk belgesidir bütün bunlar.

Genel durum böyle olunca, REŞİT GÜÇKIRAN'ın ölümünü de aykırı bir cinayet dizisi içinde görmeyi haklı çıkarabiliriz. Delilik, az-çok farkları, nedenler var. Bence, bir yanındır.

REŞİT, KARISI ÜÇ ÇOCUĞU VE YEĞENLERİYLE

reşit'in ölümü

Günlerden 14 Kasım 1969 Cuma, saat 15 suları... Kara haber bir anda bütün şehre yayıldı:

Reşit, Maarifin oralarda tabanca ile vurulmuş ve Devlet Hastahanesine ulaştırılmış, iyi bir tesadüf eseri, o sırada hastahane bulunan usta bir operatör, hastayı derhal ameliyata almıştı. Reşit vurulduktan sonra ameliyat için uyutuluncaya kadar şuurunu kaybetmemiş, konuşmuş, «Bu memlekette benim düşmanım da mı varmış?» diye, olan işe kendisi de hayretini ifade etmiş.

Ben vardığımda hastahane bahçesi Reşidin ailesi efradı, partilileri, akraba ve dostları tarafından tıklım tıklım dolurulmuştu; ameliyat salonunun önü de öylesine hınca hınçtı. Böyle bir kalabalık bile Reşidin sayılı ve sayılır bir kişi olduğunun kesin kanıtıydı. Herkes telâş ve heyecan içinde neticeyi bekliyordu. Ameliyat bir saatten fazla sürdü, sol böğürden girilen kurşunun parçalandığı dalak çıkarıldı, karaciğer ve pankreastaki yaralar onarıldı. Reşit, ameliyattan uyanır uyanmaz, ilk olarak, kendisini kimin vurduğunu sormuş. Önce söylemek istememiş, ısrarı üzerine, failin, tanıdığı dengezi biri olduğunu öğrenince, «Vay deli vay!» diye acı acı tebensüm etmişti. Ameliyattan sonra herşey memnunluk verici şekilde cereyan etmiş, tehlikeli sayılan ilk sekiz ve ilk kırk sekiz saatler atlatılmış, hepimizin yüzü gülmeye başlamıştı. Yalnız, ölümden bir gün önce, kan üresi 120'ye yükselmiş, ertesi gün ise hiç idrar çıkarmamıştı; ama bunlar Reşidin tek böbrekli olmasına rağmen acil tehlike işaretleri değildi ve hastanın umumî durumu iyi idi. (Evet, Reşit tek böbrekli idi. Kabadayı Re-

dr. saip atay

şit, vaktiyle, belki 25 sene önce, genç bir erkek çocuğunu ırz düşmanlarının elinden kurtarmak için girdiği kavgadan sol böbreğini vererek çıkmıştı.) İlgili hekimler toplandı, o gece tatbik edilecek özel bir tedaviye rağmen idrar sökmeye ertesi günün böbrek tatbiki için hastanın İstanbul'a nakline karar verildi.

Fakat heyhat, meğer feci son gelmiş çatmış da heberimiz yokmuş; herşey birkaç dakika içinde olup bitti ve akciğer embolisi Reşidi alıp götürdü. Ankara'dan kalkıp Reşidi ziyaret eden sayın Mehmet Ali Aybar, ne yazık ki, onun sıcak nâşi ile karşılaştı.

Şanına yaraşır bir törenle 19 Kasım'da toprağa verildi.

Reşit, 1340'ta Gaziantep'te doğmuş, ilkokuldan sonra ancak orta 2. sınıfa kadar devam edebilmiş, sonra okulu bırakmış. Bundan sonra, Kürt Mahallesinin bu acar çocuğunu Gaziantep'in sayılı kabadayıları arasında görürüz, bu hayatı taa 1946'ya kadar böyle sürer. Reşit, o tarihte, Gaziantep'in İncilipınar mevkiinde bir kır kahvesi işletmekteydi, müşterileri çoğunlukla zamanın ünlü kabadayı ve külhanbeyleridir. Birgün kahveye, yanında hanımı, efendi kılıklı birisi gelir. Bu, ozaman Sosyal Demokrat Partinin Gaziantep İl Başkanı Diş Tabibi Sıtkı Dokuztuğ'udur; hem çay içer, hem Reşit'le konuşur, partisinin gayelerini anlatır Reşide... Yine anlatır ki, partisi, kısırtılmış kaba kuvvetle tehdit edilmektedir, bu hususta yardıma ihtiyacı vardır. Sanırım, Reşidin toplumsallığı ozaman dan başlar, gelişip ser-

pilerek ölümüne kadar devam eder. Dokuztuğ'la arkadaşlığı ilerledikçe Reşidin dünya görüşü, değer yargıları değişmiş, Reşit artık toplumcu olmuş, 180 derece çarkederek kabadayı ve külhanbeyi hayatından kendini alıp çıkmıştır. Şimdi artık çalışmak, yaşamını çalışarak sürdürmek gerektir Reşit için. Nitekim öyle yapar; Bayındırlık Müdürlüğünde bir iş tedarik ederek iş elbiselerini giyer, çiraklıktan işe koyulur, giderek yol yapım makineleri ustalığına kadar yükselir. Gezilerimizde pek çok köyde köylüler, Reşidi hemen tanırlar, cezaevindeki Reşit Ağa veya yollarını greyderleyen Reşit Usta olarak onu ağrılar, hürmet ederlerdi.

Reşidin Bayındırlıkta görevi 1963 tevkifatına kadar sürer. Halk kökenli, halk lideri Reşit, 1961'de TİP'in Gaziantep kurucuları arasındadır ve Partisi için olağanüstü çaba içerdedir, teşkilâtçısıdır, eğitici ve öğreticidir.

TİP'in Genel Yönetim Kurulunun Mayıs 1963'te Gaziantep'teki olağan toplantısı hadiseli geçmiştir; Reşit, resmi makamların canını sıkmıştır; kısa bir süre sonra, yılınlık vermek için ve uyduruk nedenlerle üç arkadaşı ile beraber içeri alındılar; tutuklu bulundukları 8 ay içinde birkaç kez duruşmaları yapıldı; sonunda, önce tevkiflerini isteyen savcı bu defa beraetlerini talep etti, yargıçlar kurulu oybirliğiyle bu kararına uydu ve salıverildiler.

Reşit, Partisi için hiçbir fedakârlıktan çekinmez, en ağır görevleri yüklenirdi; hiç mi hiç mevki hırsı yoktu; seçimlerde aday gösterilmekten ısrarla kaçınırdı, ancak arkadaşlarının baskısı ile bu ısrardan vazgeçerdi. 1968 seçim-

TİP'İN III. OLAĞAN KONGRESİNDE REŞİT, YAŞAR KEMAL, DR. SAİP ATAY, HASAN BOZKURT, RAMAZAN VE ZÜLFİKAR TİGREK

lerinde de öyle oldu; Belediye seçimleri için önseçime katılmayı güçlüklerle kabul ettirebildik kendisine; katıldı; liste başına geldi, Belediye Meclisine girdi; oradan, bir sene müddetle sorumluluk yüklendiği Encümen üyeliğine seçildi. Bu görevinde de her zaman olduğu gibi hümanist bir davranış içinde oldu, parti farkı gözetmeksizin bütün vatandaşlara, Belediye ile olan ilişkilerinde yapabildiğince yardımcı oldu. Belediye Başkanı ile birçok belediye daire müdürleri, TİP'li Encümen üyesinin umduklarının çok üstünde seviyeli, dirayetli ve dürüst bir kişi olduğunu her vesile ile tekrar etmişlerdir.

Reşit, Parti içindeki emekçi-aydın ayırımının ve üst seviyedeki fikir bağdaşmazlıklarının giderek partiyi yıpratacağından ve parçalayacağından birçoğlarımız gibi korkar, endişe duyardı. Ne yazık ki bu korkulardan arınmadan, ihtiyar anasını, eşini ve dört çocuğunu, kardeşlerini, partililerini ve sevenlerini eleme boğarak aramızdan ayrıldı.

Hayatta kalması için çaba sarfeden herkese teşekkür eder, ailesine ve partilerine başsağlığı diler, aziz hatırası önünde saygıyla eğilirim.

brecht tanıyordu kürt reşidi

«Reşit'i vurdular» dedi Atilla arkadaş. Sendelim. Yenişehir postanesine koştüğümüzda saat 22'ydi. Tel çektiğimiz Gaziantep hastanesine: «Çabuk iyileş Reşit! Bu dâvanın sana ihtiyacı var.»

Sabahleyin öğrendik ki, saat 17'lerde göçmüş Reşit. Telimizi okuyamadı, telimizi ona okuyamadılar. Gaziantep'in yiğit sosyalisti Kürt Reşit'i yetiştiren bozuk düzen, Kürt Reşit'i vuracak tabanca eli de yetiştirmişti. «Reşit öldü» dedim Yaşar Kemal'e. İnanmadı. Dişlerini sıkı sıkı baktı gözlerime bir süre. Tutamadı kendini. Gözlerinden inen iri damlalar, Ankara'nın akşam karanlığında parlı parıldı.

«Devrimciye Övgü» diye bir şiir yazmış Brecht; A. Kadir, türkçe söylemiş onu. Şöyle diyor:

Ne zaman baskı, zulüm artar,
herkes kaçacak delik arar.
O zaman yiğitliği sen onda gör.

Kurar örgütü, girer kavgaya,
alın teri bu, ekmek parası, der,
devlette, der, benim sözüm geçmeli.

Malı mülkü olanın keser yolunu,
söylemeden bırakmam, der,
söyle, der, nerden bu değirmenin suyu?
Bir bir sorar aydın takımına,
der, beyimiz kime hizmet eder? (x)

Acaba Kürt Reşit'i tanıyor muydu ki Brecht? Evet, çok iyi tanırdı. Kürt Reşit yalnızca Antep'te yaşamaz ki... Kürt Reşit Sivas'ta da, Kars'ta da, Almanya'nın, Fransa'nın herhangi bir köşesinde de yaşar. Kürt Reşit, bilinç kazanmış «emekçi halktır»; işçinin, köylünün, yoksul emekçi halkın uyanan ucudur. Brecht iyi tanırdı kendisini. Türkiye sosyalizmi, Kürt Reşit'in geçtiği yollardan geçerek gerçekleşecektir.

KORKMAZGİL

(x) DİLDEN DİLE, A. Kadir, Ocak 1970, İstanbul.

ARKADAŞIM REŞİT

a. bâki çelikel

zabitaya mukavemet ve hakareten Adliyeye sevk, üst üste hapisler o günlere ait olaylardır.

Ve yine o günlerde çevredeki varlıklılara karşı, yine varlıklılardan birine veya bir kaçına dayanmak suretiyle güçlenmesi ve bir mâcera adamı olarak temayüz etmesi sonucu kumar, içki, kadın onun meşgaleleri arasındadır. Artık o paralıdır, kuvvetlidir, otoritesini kurmuştur.

Yıl: 1946. İlkokul sıralarındaki dostluğumuz tekrar başlıyor. Teferruat üzerinde durmuyalım. Artık, O bir SOSYALİSTTİR.. Yani Kürt Reşit'in çilesi değişmiş, o artık kendisi

inç değil çevresi için yaşamaya başlamıştır.

Artık, insan sevgisi onu sarmıştır. Yüzüne yerleşen hafif gülümseme ile sert mizacını tashihe çalışan bir bayraktardır o. Azınlık olmanın, hor görülmenin ıstırabını çekmiyor, işçi sınıfı öncülüğündeki emekçi halkların kurtuluş savaşına adamıştır nefisini.

Nihayet, Türkiye İşçi Partisi'nin Gaziantep'deki kurucuları arasında olan GÜÇKİ-RAN; eşini, çocuklarını, ana ve kardeşini kaderlerine terkederek, toplumun kaderini değiştirmeye çaba ve gayret gösterenlerin en önünde yer alıyor.

«Örnek olmak ışığını yakanlara»
«Şehitlere, kahramanlara, yiğitlere»
Ve de :

«Öldükleri gibi ölünmesini bekliyenlere»
katıldı Güçkıran.

Son birkaç yılın politikacı Güçkıran'ından bahsetmek için vakit henüz çok erkendir. Zaten işin bu tarafı ile meşgul olmak, arkadaşından çok, araştırmacıların görevidir. Binaenaleyh Reşit'in 1965 ve bilhassa 1967'den sonraki yaşantısının yazımızda yer almadığını belirterek konuya girmek isterim.

Daha çocuk yaşında iken: Kürtlük, alevilik, fakirlik sebebiyle uğradığı hakaretler onda çevreye karşı kin ve intikam arzularını yeşertti. Hayat dramının başlangıcını bu noktada aramak gerek.

O, kendi gibi olmyanlarla savaşmaya başlayınca, iri vücudundan umulmayan bir çeviklikle girdiği kavgalarda: dövüyor - dövülüyor, vuruyor - vuruluyor, ama yılmıyor ve çevre ondan çekinmeye başlıyor. Onu tertip ve oyunlarla yenmeye çalışıyorlar, lakin bütün bu çabalar faydasız. Karakollarda dayak,

tartışılan noktaları

GARAUDY

GARAUDY, SAVUNMASINDA İŞÇİ SINIFINI ŞÖYLE TANIMLADI :

● Eğer işçi sınıfının, sadece bütün el emekçileri tarafından teşkil edildiğini ileri sürerek, dar bir tanım yapmazsak, ki bunu Marx asla yapmamıştır, ama Marx'ı zikrederek söylüyorum: bu sınıfı teşkil edenler el ve kafa emeğinden başka satacak güçleri olmayıp artı-değer yaratırların tümü olarak tanımlanırsa, bu işçi sınıfının, kimi neo-kopitalist nazariyecilerinin ileri sürdükleri gibi, sayısının ve tarihsel öneminin azaldığını değil, tersine, içine önemli sayıda kafa emekçilerini de alarak çoğalmaktan geri kalmadığını görürüz.

● Artı-değer'e katkısının çoğalması, sömürülme durumunda olması, isteklerinin niteliği ve sendikacılığının biçimiyle, mühendis, tekniker, öğretmen, memur ve görevlilerin büyük, belki de en büyük çoğunluğu, işçi sınıfına mensup olmakla beraber, ona doğru yaklaşmaktadır.

Devrim içinde bulunan bu kitlenin işçi sınıfı ile birlikte, Gramsci'nin bir deyim ile, yeni «tarihsel blok»ı meydana getirebileceğini söyledim. (...) İşçi sınıfını bu yeni tarihsel blok'un içinde eritmek asla söz konusu olmadığı gibi, (...) işçi sınıfına özgü ödevi tarihsel bloka devretmek de söz konusu değildir (...)

metin ideolojik organı olan «Sınıf Mücadelesi» dergisi ilginç bir yazı yayınlamıştır: ...«Sosyalizm, muhtelif millet-

lerin millî özelliklerini ortadan kaldırmaz, tersine, tarihte ilk defa olarak, millî kişiliğimizin tam olarak dile gelme-

sini, çok yönlü olarak maddî-manevî hayatımızın tam gelişmesini sağlar. Marksist-leninist nazariyenin ve doğru politikanın, milletler arası çapta yanılmaz bir mütemedi yoktur ve olamaz. Nasıl ki yönetici tek merkez, ya da parti de yoktur.»

● Sovyetler Birliği adına, ilgili devletlere bir mektup gönderen Kossigin, şunları demektedir: «Açıkça söylemek istiyoruz ki, Sovyetler Birliği, İsrail maceralara atıldıkça, küstah saldırıların kovulması için gereken her şeyi Arap memleketlerine verecektir.»

● Çekoslovakya'da «devrimci Gençlik Hareketi» adı ile anılan bir örgütün ele geçtiği, Bohem-Moravya bölgesinde sendikalarla ilişki kuran 35 gencin tutuklandığı bildiriliyor. Bu gençlerin, el-altından Garaudy'nin, Gramsci'nin ve Luigi Longo'nun metinlerini dağıttıkları söyleniyor. Prag'da üniversite çevrelerinde araştırmalar yapıldığı da ekleniyor. Fransız filozofu Garaudy'nin, hele faşizmle savaşın büyük önderi, eylem ve düşünce adamı Gramsci'nin metinleri tartışma konusu olabilir ama tutuklama konusu olamaz. Bu haberin yalan-

● Selânik'te 7 öğrenci ve 2 işçinin yargılanmasında, mahkeme başkanını düşüncelerini şöyle açıklamıştır: «İnsan Hakları bizi ilgilendirmiyor... Yunan adliyesi faşist iktidarın sadık bir cellâdı kertesine düşmüş bulunuyor böylece.»

● Paris'in 300 km. güney batısında bulunan Bourges şehrinde, ora Kültüründe, bütün Şubat ayı boyunca süren «Nazım Hikmet» şiir gösterisi, Kültürünün oyuncuları tarafından düzenlenmiştir. Büyük türk şairinin ülkücü kişiliğine, sanatına ve yürekliliğine karşı derin bir saygı duyan Kültür-evi müdürü, temsilin rejisörü ve oyuncularını gösteriyi derin bir heyecanla hazırlamışlardır.

● Faşist Yunan cuntasının tutuklusunu bulunan büyük sanatçı ve sosyalist Miki Teodoraki'nin hapisanede sağlık durumunu gün geçtikçe ağırlaştırmaktadır.

● Hindistan Başbakanı bayan Nehru, Hindistan'ın en büyük 14 bankasının millileştirilmesi için gereken emirleri vermiştir.

● Pravda gazetesi, Batı basınının, Sovyet-Çin anlaşmazlığını kışkırttığını yazmakta, iki büyük sosyalist devletin anlaşması ihtimalinin, Amerika için bir kâbus olduğunu eklemektedir.

● Şili'de yaklaşan seçimlerde, sol partilerin adayı Allende şunları söylemiştir: Şili'de gerçekten sosyalist bir toplum yaratılacaktır. En önemli tedbirler, üretim araçlarının ve doğa zenginliklerinin millileştirilmesidir.

● Pekin'de «Kızıl Bayrak» gazetesi yazıyor: «Devrim, üretimin yerine geçmemeli.»

● «Siyah Panter» örgütü, Amerikan polisi tarafından en gaddarca yöntemlerle dağıtılmak istenmektedir. Amerika'nın siyahların üstüne ateş etmek için fırsat arayan polis, Siyah Panter üyesi olduğunu iddia ettiği birçok devrimciyi öldürmüştür. Ayrıca birçokları da tutarsız nedenlerle mahkemeye verilmişlerdir.

Mahkeme oturumlarında dinleyiciler, sanıklar lehinde gösterilerde bulunmuşlardır.

● Çekoslovakya'da hükümet politikası ile uyumsuz diğer başlıca sanat ve fikir örgütleri gibi, Slovaçya Sinema ve Televizyon Birliği, İçişleri Bakanlığı tarafından kapatılmıştır.

● Özellikle teknik alanda birçok önemli başarılar kaydeden Sovyetler Birliği, vatandaşların gündelik ihtiyaçlarını karşılamada ciddi aksaklıklarla karşı karşıya. Bu yetersizlikleri ortadan kaldırmak seferberliğinin çerçevesi içinde Pravda gazetesi şiddetli bir yazı yayınlamıştır: «Bazan dükkânlarda iğne iplik, muşamba, çanak çömlek, bardak, kibrit ve başkaca buna benzer en gerekli malları satın almak mümkün olmuyor.» Gazeteye göre fabrika yöneticileri ve dağıtım görevlileri, bu yetersizliklerden sorumludurlar.

● Meksika'da öğrenci direnmelerini ve ilericî hareketleri bastırmak için hükümet, iki yıldan beri yüzlerce suçsuz hapisanelerde tutmaktadır. Açlık grevine başvuran tutukluları desteklemek için Meksika'da ve dünyada geniş bir kampanya başlamıştır.

● Madrid'den gelen haberlere göre, 14 kişi, «gizli faaliyette» bulunduğu gerekçesiyle 16 yıl hapse mahkûm edilmişlerdir. Franko rejimi iğrenç siyasetine devam etmekte ve buna rağmen İspanya Dışişleri bakanı, «demokrasi» ülkelerinde tantana ile kabul edilmektedir!

● Fidel Castro, son zamanlarda yağın şiddetli yağmurlara rağmen, 10 milyon ton şekerin elde edileceğini müjdelemiştir. Bu dünya rekoru, sosyalist üretimin büyük bir başarısı olacaktır. Küba halkı ürün kaldırma işine, ulu bir savaşa hazırlanır gibi heyecanla hazırlanmış bulunuyor. Amerika'dan gizli yollardan hareket eden kızıl erkekli bine yakın Amerikalı devrimci gencin bir kısmı, bu imeceye katılmıştır.

● Romanya'da hükû

DENİZ YAYINLARI

sunar :

GÜNDOĞUSU

Behzat Ay'ın Doğu notları
4 TL.

●

ANILAR

Bertrand Russell
3 TL.

Genel Dağıtım : GE-DA
Deniz Yayınları; Divanyolu,
Boyacı Ahmet Sok., Nuriyebey
Han 304, İstanbul

(FORUM : 8)

SORUNU NEDİR ?

yanyana yayınlıyoruz

partilerle ittifak» denemelerinde başarıya ulaşılacağından emin değil. Bu partiler, her dönemde, birlikte yapılmış programlara sırt çeviriyor, oyun bozanlık ediyorlar. Şu halde, küçük işçilerle ortaya çıkan tıkanıklık, nasıl, emekçilerden yana bir açıklığa gidebilir? Sorun, bu. Emekçilerin ağır basması için çare nedir? İşte burada, Garaudy, işçi sınıfına katılma yolunda adımlar atan ücretli teknisyen kadronun, ücretli aydınların büyüyen sayılarına, önemlerine, katkısına güvenmeyi öngörüyor; işçi sınıfı kavramının genişlemesi zorunluğunu savunuyor. Parti kadroları ise bu yolda şimdilik çekingendirler, üretime «doğrudan doğruya» karışmayanların partide fazla önemli bir rol almalarından kuşku duyuyorlar. Sol kanadın hangi mihver etrafında toplanıp birikeceği konusunda yapılan bu tartışmaların somut sonuçları, kimin haklı, kimin haksız olduğunu gösterecektir.

FAJON, GARAUDY'YE ÇATARKEN, İŞÇİ SINIFININ TANIMLAMASINI ŞÖYLE YAPTI :

● İşçi sınıfını teşkil edenler üretim araçlarına sahip olmadıkları gibi, maddi üretim sektöründe çalışan emekçilerdir ki, bunlar, büyük modern üretim alanında el emekçileri olduğu kadar, gidegide çoğalan kafa emekçileridir de (...) Böylece meydana gelen işçi sınıfı, günümüzde gelişmekte ve sosyal değişimde kesin bir gücü temsil etmektedir.

KONGRE KARARLARINDAN :

● Kapitalist sömürü gitgide ağırlaşarak diğer ücretlilerin üzerine çökmektedir. Aralarında birçoklarının yaşama şartları onları işçi sınıfına yaklaştırmaktadır.

Bütün alanlarda çalışan aydınlar, maddi ve mânevî yaşama şartlarının bozulduğunu görmektedirler. İçlerinden çoğu, bunun sebebinin, insan olanaklarını geliştirme yerine, amacı çıkarıcılık olan kapitalist düzende bulunmaktadır.

MARCHAİS, RAPORUNDA ŞÖYLE DEDİ :

● «... Garaudy, işçi sınıfının rolüne karşı çıkıp, yerine, politik ve sosyal hareketin önderliği konusunda yeni tarihsel bir blokta söz etmektedir.

MARCHAİS RAPORUNDAN :

● Uluslararası proleterciliği ve Partimizin görüşünü hiçe sayarak, Sovyetler Birliği'ne karşı şiddetli çıkışlarda bulunmuştur.

Garaudy, Partinin çizgisini sürekli olarak tartışma konusu yapacak olan eği-

MARCHAİS

FAJON

limlerin Parti örgütü içinde yer almasını istemektedir.

KONGRE KARARI :

● F.K. Partisi: bir konu üzerinde ayrı görüşlerin varolması hiç bir zaman kardeş partilerin müşterek mücadelelerini önlememeli ve zayıflatmamalıdır.

PARİS RADYOSUNDA GARAUDY'YE CEVAP VEREN DUCLOS:

● «Garaudy'yi takip edecek olursak, bütün ekonomik ilişkileri kesmek gerekecektir. İspanya ve Yunanistan'la bahis konusu, ekonomik ilişkilerdir. Bu hesaba göre, Vietnam'da savaşan Birleşik Amerika ile ilişkileri kesmek gerekmez mi?...

«Prag sorununda çok sarıh bir durum takındık. Fakat bazıları bizi Sovyet aleyhtarlığına itmek istediler, bunu istemiyoruz...»

lanacağını umud etmek lâzım.

● Jean-Paul Sartre, yayınladığı bir önsözde, Çekoslovakyalıların dışardan gelen sosyalizme karşı direnmelerini öğütlemekte, kendi milli kültürlerini savunmakla birlikte onu geliştirip, ona dayanarak sosyalizmi kura-

caklarını yazmaktadır.

● Kuzey Vietnam'da

geniş bir siyasî yazı yazan parti genel başkanı Le Duan, ağır endüstri-

yi geliştirmeden önce tarımı ve hafif endüstriyi geliştirmek gerektiğini ileri sürmüştür. İdeolojik konulara da değinen Le Duan, bu arada şunları yazmaktadır: «Somut hayatın sosyal gerçekleri durmadan değişirler. Bundan dolayıdır ki, ayrımlı incelemelerle, gerekli teorik bilimlerle partinin siyasal yürüncesini tamamlamak, geliştirmek ve somutlaştırabilmek için, günlük yaşantı ile sürekli ve derinlemesine ilişki kurmak gerekmektedir.»

KIZILIRMAK

hasan hüseyin'in

3 yıl yargılandı, 3 yıl ağır hapse mahkûm olan ve Yargıtay kararıyla beraet eden ünlü eserinin eklerle genişletilmiş İKİNCİ BASIM'ı mart ayında çıkıyor.

Fiyatı : 7.5 Lira.

Ödemeli gönderilir.

İsteme adresi :

Hasan Hüseyin Korkmazgil,
P. K. 131 - Ulus/Ankara

(Toplu siparişlerde % 20 indirim yapılır)

DÜNYADA GREVLER

● Büyük kapitalist devletler arasında pazar kavgalarının acısını, işçi sınıfının sırtından çıkarmaya çalışan tröstlerin baskısı altında bulunan emekçiler, dünya çapında tepkilerini, gün geçtikçe daha etkili şekilde gösteriyorlar. Çalışma tempolarını hızlandıran kapitalist işletmeler, aynı zamanda ülkeden ülkeye kaçırdıkları büyük sermayeleri ile diledikleri yerde krizler yaratarak, işçilerin uzun mücadeleleri sonunda kazandıkları ücret artışlarını hayat pahalılığı içinde eritmeye bakıyorlar. Büyük sermaye ile işgücü arasındaki bu dönerdolap çekişmesi, bu yüzden, gittikçe, iktisadi alandan siyasî alana kayıyor. Büyük sendikaların, başka başka nedenlerle «temkinli» davranışı karşısında, işçi ve ücretli kalabalıkları sabırsızlanıyor, sendikalarının kararlarını beklemeden, hattâ yasa kurallarına aldırış etmeden, «vahşi» denen türden grevlere girişiyorlar. Sendika kararlarına ve yasalara uygun «ehli» grevlerin karşısı olarak kullanılan «vahşi grev» deyimi, dünya basınında gün geçtikçe daha geniş bir yer kaplamaktadır. Bu çeşit grevler karşısında çekimser davranan büyük sendikalar, tepkinin genişliği karşısında, yer yer, tutumlarını değiştirmek zorunda kalmışlardır. Sınıfsal bilincin kendiliğinden eyleme dönüşmesi önemli bir aşama olmakla beraber, siyasî örgütlerin bu güce yön vermesi ve emekçilerin iktidar sorunlarını sonuçlara bağlamaları, önümüzdeki yakın yılların konusudur.

DANİMARKA'DA

● 100.000 ücretli, «vahşi grev»e girişmiştir. Tabandan gelen teklifle, 24 saatlik döner grevler uygulanmaktadır. 12.000 tersâne işçisinin grevi devam etmektedir. Hükümet çevrelerine göre, «patronların kısa görüşlülüğü bu patlamaların başlıca nedenidir».

İNGİLTERE'DE

● Millî eğitimciler sendikası 330.000 üyeli gücü ile ücretlerin artırılması için «döner grevler» uygulamaktadır.

AMERİKA'DA

● Satılmış sendikacıların işçi uyanışını geciktirmek için uyguladıkları terör yöntemleri, gittikçe sertleşmektedir. Mâdenciler Sendikasının başına geçenlerin içyüzünü açıklayan eski yöneticilerden Yablonski ve eşi hunharca öldürülmüşlerdir. Avukat olan Yablonski'nin oğlu, sendikanın yöneticilerini suçlamıştır.

ŞİLİ'DE

● Nuble ilinde 5000 tarım işçisi fiili durum yaratmışlar ve diledikleri ücret artışlarını elde etmişlerdir.

İSVEÇ'TE

● İsveç halkoyunu allak bullak eden Laponya mâdenciler grevi, geçen ayların en ünlü «vahşi» grevlerinden biri olmuştur. 56 gün sürdükten sonra, 4800 işçinin ücret ve iş güvenliği istekleri genellikle kabul edilmiştir. «Sâkin» bölge sayılan İsveç bile, bundan böyle yeni bir sosyal kaynaşmanın içine girecek gibi görünmektedir.

FİNLANDİYA'DA

● Taşıt memurları ve şoförler grevi, büyük bir başarıyla yürütülmüş, dayanılmaz çalışma tempoları ile ücretler konusunda istekler yerine getirilmiştir.

BELÇİKA'DA

● Ford fabrikasında 8000 işçi, greve başlamıştır.

MASTAŞ A.Ş.

LÂKLI TEKSTİL MASURALARI

(FORUM : 9)

ERGİN EROĞLU

«TÜRKİYENİN DÜZENİ»
VEYA

«MİLLİYETÇİ — DEVRİMCİ
KADRO» İDEALİZASYONU

GELECEK SAYIMIZDA

sömürüye karşı : QUEIMADA bir film :

bedrettin cömert

QUEIMADA, «Cezayir Sa-
vaşı» adlı filmi yapan İtal-
yan yönetmen Gillo Ponteco-
rvo'nun son filmi. Filmin ko-
nusu ve sanatsal etkinin
fıskırdığı tarihsel-toplumsal
odak noktasını sömürgecilik,
baskıda tutulan yerli halkın
sömürülmesi ve, daha genel
bir deyişle, yeni-sömürgecili-
ğin amansız ekonomik gücü
veya zorbalığı oluşturmaktadır.

«Queimada», Antiller'de bir
adadır. Olay, 1850 ve onu izle-
yen yıllarda geçer. Bir şeker
kamışı üretim merkezi olan
ada'da, bu üretimi, adanın
yerli zenci halkını köle gibi
çalıştırarak ellerinde tutan
bir avuç sömürgeci kapita-
list ile şeker kamışı tarlala-
rında hayvanlar gibi çalışma-
ya tutsak bırakılmış ve kendi
öz ülkelerinden kopararak
buraya köle olarak getirilmiş
zenciler bulunur. Ada, Por-
tekiz sömürgecisidir. İngiliz hü-
kümeti, Walker adındaki bir
ajantı buraya yollayarak, Por-
tekizlilerin elinde bulunan
şeker kamışı sömürüsünü
kendi ekonomik çıkarları i-
çin işletmek amacıyla, önce-
den başlayan ve fakat kanla
bastırılan başkaldırma hare-
ketini yeniden diriltmek ve
yerli halkı Portekizlilere kar-
şı ayaklandırmak ister. Wal-
ker, bağımsızlık yolunda ha-
yatını veren eski bir halk e-
lebeşisinin yerini, yine halk-
tan José Dolores adındaki bir
zenciyle doldurmayı başarır.

Buna, Portekizlilere de silâh
çekilebileceğini, Portekizli bir
askerin de öldürülebileceğini
öğretmek için gayet pratik
bir iş gördürür: adanın ban-
kasını soydurtur.

Bu olayla, ilk dayanışma
hareketi başlar. Çalınan para-
nın peşine düşen Portekiz as-
kerleriyle, kendini korumak
bilincine varan köyler arasın-
da başgösteren çarpışma
ise ilk karşı koyma hareketi-
ni başlatır. Sonunda, Porte-
kiz sömürge hükümeti yıkılır.
Yerine melez birinin başkan-
lığında yeni bir liberal yerli
hükümeti kurulur. Fakat o-
laylar, şeker kamışı sömü-
rüsünü ellerinde tutan ağala-
ra hemen şunu göstermiştir
ki, Dolores, istedikleri gibi
uyusal, rahatına düşkün, silâhı
bırakacak birisi değildir. Ar-
tık bağımsızlık kanı her yana
sıçramaya başlamıştır. Dolo-
res de anlamıştır ki, yeni ağa-
ların eskilerinden farkı yok-
tur. Bütün yapılanlar, gerçek-
leşmiş gibi görünen bağım-
sızlık aslında, yerli halkın
tümünden karşısında yer alan,
onu sömürmeyi amaç edinen,
iki ayrı ekonomik sömürü
çarkının birbirine karşı ver-
diği çıkar kavgasından başka
birşey değildir. Bunu bütün
beyniyle, bütün tutkusuyula
anlayan Dolores, devrimci
yolda, halk yolunda mücade-
lesini sürdürmeğe karar ve-
rir. Aradan on yıl geçmiştir.
Yerli şeker kamışı ağalarının

ve giderek İngiltere'nin büyük
şeker kumpanyalarının maşa-
sı durumunda olan sözümo-
na yerli liberal hükümet, teh-
likeye giren ekonomik çıkar-
larını sağlama almak ve Jo-
sé Dolores olayına bir çare
bulmak için, İngiltere'ye
başvurur. İngiliz gemileri ve
kırmızı kalpaklı askerlerle
birlikte, bu işlerde uzman a-
Jan Walker de getirilir. Dolo-
res, dağlarda, en çetin çete
savaşlarıyla hâlâ meydan o-
kumaktadır. Walker ise, han-
gi işi yapmak için kiralandı-
ysa onu yapar. Şimdi, bir za-
manlar başkaldırdığı José
Dolores'i yakalamak, yeni sö-
mürgecilerin ekonomik kralı-
lığını, baskıya, sömürüye ve
insansızlığa, hırsızlığa daya-
nan yaşamalarını sürdürmek
için gelmiştir. En keskin, en
kaba, en hayasız, en sapkın,
yani kapitalizmin en kendine
uygun yöntemlerini ve ara-
larını kullanır Walker. Bütün
beynini bu işe adanmış, bu,
kapitalizmin, sömürgeciliğin
teknik adamı, robot adamı,
sonunda, en acımasız strate-
jilerle, José Dolores'i ele ge-
çirmeyi başarır. Walker'in
sürgüne gitmek teklifine, Do-
lores'in cevabı bir tükürük-
ten ibarettir. Walker, aynı
zamanda bilir ki, Dolores öl-
dürüldüğü takdirde, sonuna
dek korku saçacak, sömür-
genlerin uykusunu kaçırarak,
onları durmadan tedirgin
edecek bir kurtuluş, bir ba-

ğımsızlık simgesi olacaktır.
Fakat iktidardakiler bunu
kavrayamazlar. Asarlar José
Dolores'i.

Dolores ölür ama, baskıya,
sömürüye başkaldırmak irade-
si gizliden gizliye halka
yayılır. Adayı bırakmak üze-
reyken Walker'in karnına
saplanan bıçak, ilk olarak,
bağımsızlığın en gizli, en kor-
kunç ve en güzel kanını ezilen-
lerin damarlarına saçar.

Pontecorvo, olayı, salt za-
manın kesin sınırlarında ka-
larak değil, tarihin geçmiş bir
olayını bugünün en kızgın
durumlarına bağlayarak ver-
mektedir. Bu konuda Alberto
Moravia şunları yazıyor :
«Filmde, 1850 yılında Antil-
ler'de kölelerin başkaldırma-
sı seyrediliyor. Ama aynı za-
manda, bütün film boyunca
Viyetnam akla geliyor, yeni-
sömürgecilik, Che Guevara
ve CIA geçiyor gözler önün-
den.»

Fakat aynı Moravia, sanat
anlayışındaki metafizik kalın-
lıkların etkisiyle, bu durumu o-
lumsuz bir sonuç olarak nite-
liyor, ve Pontecorvo'nun ger-
çeklik üzerine, onu kavram-
laştırarak, etkide bulunduğu
nu söylüyor. Çünkü Moravia'
ya göre, «sanatta, gerçekliği
yakalayabilecek tek araç duy-
gudur.» Oysa bunun tam ter-
sini yine bir İtalyan saptamış
bulunuyor: Galvano della
Volpe.

«Queimada'nın şiirsel gü-
cünü, birçoklarının, ruhçu a-
lışkanlıklarından kurtulup ka-
bul edemedikleri, tarihsel-top-
lumsal gerçeklik oluşturma-
dır. Pontecorvo, Moravia'nın
da dediği gibi, 1850 yılın-
daki bir sömürü ve sömürüye
başkaldırma olayını anlat-
makla, bizi Viyetnam'a ilet-
mesini bilmiştir. Bize, kapita-
list sistemin, bu sistem aşılmadıkça
aşılmayacak olan çelişmelerini,
insanı insana kul etme, insanı
sömürme eğilimi ni ve bunun
uygulamasını en acı bir çağdaşlık
duyurmasını bilmiştir. Doğaldır
ki, salt işlemcilik saplantısında
kalmamak için, bütün bu iç-
lemin, sinemaya özgü dille ne-
şekilde verildiği uzmanların
saptayacağı bir şeydir. Bu
teknik ayırıcı özelliği ince-
lerken, sinemanın, sinemaya
özgü teknik dil'in, ya da yol'un,
öteki sanat dillerini nite-
leyen dil veya yol'dan ayrı ol-
duğunu bir an olsun gözden
uzak tutmamak gerekmektedir.
Yoksa, sanata salt ve
ruhsal bir özellik tanıyan an-
layışa yeniden teslim olmak
zorunda kalırız ve sanat kol-
larını birbriinden ayıran tek-
nik - gerçek - işlevsel - bilim-
sel olarak saptanabilen özel-
likleri açıklamak sıvı, bütün
nesnellik çabalarımıza rağmen
yarısı ruhçu yarısı mad-
decı bir kurumda tutsak bira-
kır bizi.

bekâr ali

(Baştarafı 7. sayfada)

lâm bile vermeden aldılar götürdü-
ler. Hiç kimseyle de konuşmadılar.
Yanlarına yönlerine de bakmadılar.
Evine, çocuklarına, karısına bakma-
dılar. Bir tek sözcük çıkarları i-
çin işletmek amacıyla, önce-
den başlayan ve fakat kanla
bastırılan başkaldırma hare-
ketini yeniden diriltmek ve
yerli halkı Portekizlilere kar-
şı ayaklandırmak ister. Wal-
ker, bağımsızlık yolunda ha-
yatını veren eski bir halk e-
lebeşisinin yerini, yine halk-
tan José Dolores adındaki bir
zenciyle doldurmayı başarır.

Recebin ölüsü gidince karısı
Sultan Ablanın yöresinden her şey
çekildi. Evler, insanlar, dostlar, ta-
nımlar, herkesler, herkesler çekildi.
Sultan Abla hastaydı. Bir bacağı
baştan başa romatizmalıydı. Birin-
ci, ikinci, üçüncü gün nerden buldu-
larsa çocuklar ekmek buldular. Bel-
ki iki hafta da buldular. Sonra Sul-
tan Abla evde ne var ne yoksa sat-
tı. Her şey bitti. Zaten çok şeyleri
yoktu. Belki bir kaç gün aç kaldı-
lar. Sultan Abla ne yapacağını şa-

şırıyordu. O gece aç yattılar. Çocuk-
lar sabaha kadar sayıkladılar, ağla-
dılar.

Gün doğuyordu ki Bekâr Ali bir
torba sıcak somunla geldi eve.
Bir kilo da tulum peyniri almıştı.
Sonra çay da şeker de almıştı. Be-
kâr Ali evden ayrılırken evin içi ço-
cuk sesleriyle cıvı cıvıldı. Bekâr
Alinin yüzü de cıvı cıvıldı.

Bundan sonra Bekâr Ali daha
çok denize çıktı. Kar demedi, kış
demedi, fırtına, yağmur demedi de-
nize çıktı. Recebin çocuklarının evi
de bir kuş yuvası gibi cıvıladı dur-
du. Çocukların yüzü pembeleşti, gi-
yitleri güzelleşti, yenilendi. Sultan
Abla bile son moda bir manto giydi.
Maksiye çalan. Bekâr Alinin elleri
daha çok yarıldı, kızardı, sarardı,
dondü. Elinde daha çok sıcak çay
bardaklarını yuvarladı, sonra da bir
içişte bitirdi. Sonra da yağmur al-
tında gecenin karanlığında gece ya-
rılarına kadar motoruyla, ağları-
yla uğraştı.

Bekâr Ali bir gün lacivert bir
giyitle kahveye geldi. Hüseyini ara-
dı. Hüseyin hiç kimseyle alay etmez-

di. Candan, içten bir çocuktü. Alinin
kunduraları pırl pırlıdı. Beyaz göm-
leğinin üstüne çok sarı bir kıyafet
takmıştı. Yaka cebine de gene sarı
bir mendil sokmuştu. Önüne gelene
sigara dağıttı. Herkese çak ısmarla-
dı. Hiç kimse Aliyi hiç böyle görme-
mişti. Az sonra Hüseyin geldi. Ali
Hüseyini kahvenin köşesine çekti.
Hüseyinin yüzü birden allak bullak
oldu. Her sözcük ona bir kırbaç gi-
bi geldi. Küçük dilini yutuyordu az
daha Hüseyin. Hiç bir şey diyeme-
di. Ancak: «Olur,» diyebilirdi kekeli-
yerek. «Hani sen hiç evlenmeyecek-
tin?» diyebilirdi bir de kırık dökük.
«Haydi gidelim.»

O akşam bütün mahallede Be-
kâr Alinin Sultan Ablayla evlendiği
duyuldu.

Bazıları:
«Deli,» dedi, «altı çocukla. Bir
de romatizmalı ayak, bacak.. Bir de
o kadar genç değil ki Sultan Abla.»
«Anası yanında.»

Bazıları:
«Hani evlenmeğe yeminliydi Be-
kâr? Sultan Abla ağzından girdi
burnundan çıktı.»

Bazıları sustular, yüreklerinde
tatlı bir mutlulukla.

Bekâr Ali yeni lacivert gi-
yitleri, boyalı yeni ayakkabısı, sarı
mendili, kıyafetleriyle bir hafta deni-
ze çıkmadı, mahallede dolaştı dur-
du. Herkes onu kutladı.

Şimdi Menekşeye yolunuz dü-
şerse, tam köprüünün altında eski
bir motorun içinde, mavi yeşil ağ-
lara, turuncuya elleri bulanmış bir
erkeği çalışır bulacaksınız. Canlı ba-
lıklar motorun içinde yüzmektedir.
Okul önlüklü çocukları da bazı bazı
onlara yardım eder görürsünüz. Bu
Bekâr Aliyle, Sultan Abladır. Bir
sevgi, bir dostluk bulutu içinde gö-
rürsünüz. Her dokunduğları, baktık-
ları yer sevinç içinde kalır.

Bazı yağmurlu havalarda, bir
kadını denizin kıyısında, deniz ku-
durmışken, denizi sabırla bekler gö-
rürsünüz. Çok düşünceli, çok kederli,
çok acı, çok umut içindedir kadın
nın yüzü. Birden bu yüz işi veririr
ve öteden çalkantılı denizden bata
çıkı bir motor gözükür, bir adam el
eder. Bekleyen kadın Sultan Abla,
gelen adam Bekâr Alidir.

balaban METİN ELOGLU'NUN 6 SORUSUNA CEVAP VERİYOR

*Cemberlitas Osmanbey Sitesindeki
DARÜŞŞAFAKA SANAT GALERİSİ'nde
acacağım Resim Sergime gelmenizi
dilerim.
Balaban
Süre: 15-30 Aralık 1969
Açılış: 17,30*

1 Şair Babayla ikimiz buluşmadan önce el yordamı ile arıyordum kendi kendimi karanlıkta. İlk O'nu buldu ellerim. O da alıp koydu beni kendi yerine.

Benim yerim yaşantımın göbeğindedir. Benim yaşantımın tabanı da köy yeridir... Dünyanın bir çok ülkelerinde motorlu araçlarla üretim yapılırken, bizim köylüler ilkel araçlarla (karasaban, ellik, orak ve düvenle) üretim yaptıklarından, ağıraksak ve tutsaklılar... Şair Babam'ı yitirince değil, yaşantımı yitirince tökezlenip burnu üstü düşerdim ancak... Ben, ilkin ortaya çıktığım zaman; Balaban sureti altında, bir Nâzım Hikmet elinin bu resimleri yaptığını söyleyenler bile oldu. Ama dediğin gibi: kişiliğimi daha somutça yansıtan tadılmadık yapıtlar ortaya koyduca ben, o kanıda bulunanların kuruntuları buruntuya dönüştü. Resimlerimi halk değil parası olanlar alıp evlerine asarken, ben ne biçim halk ressamı olurmuşum. Dahası: apartman yapmışım, yakında İstanbul'a bile taşınacakmışım... KLASİK bir öğrenim dizisinden geçmediğim için, yani 3 sınıflı ilk okul diplomalı köy çocuğuma, bir

kukla ya da bir robot nazarıyla bakıyordu bu dangalaklar. Ne yaptım ben benim ellerimle; -hayır o'nun parmaklarını Nâzım Hikmet kıpırdattı, demeye gelen lâflar ediyorlardı. Sanatımda her attığım adımı ben benim ayaklarımla; -hayır Nâzım Hikmet istemeseydi o'nun tabanları toprağa basmazdı, demeye gelen söylentiler... Nah şurama geldi; baş kaldırmak mı? Hayır. Türkiyemizin en büyük şairi benim ustam oldu. Ama şunu da iyice saptaman gerek: Ben bir köylü iken, karasabanın tutsaklığına başkaldıracağım için dama düştüm. Şair Babam da bir tutsaklığa başkaldıracağı için dama düşmüştü. Damın karanlığında ve binlerce kişinin içindeyken ben, Şair Baba beni göremezdi. Ama O her yandan görünüyordu bir ateş gibi. O devirde O'na yaklaşabilme cesaretinin olanağını, ister doğama isterse Hasan Çavuş babamla Ayşe anama bağlayabilirsiniz. Çünkü; 12 yıl boyunca binlerce köylü delikanlısı gelip geçti O'nun yattığı Bursa damından. Eğer O'nun işi kuklalar yapıp oynamak olsaydı, şimdi benim en az bin tane kukla sanatçı kardışım olacaktı. Aman yanlış anlaşılmasın;

(baş kaldırmak gibi falan,) eğer ben Şair Babam'la buluşup O'na çırak olmasaydım, bu günkü Balaban'ın yerinde: keloğlan gibi âsi bir İbrahim, belki de Çallı İbrahim gibi yaşantısına ters düşen karpuz resimleri boyuyan bir ressam bulunurdu.

2 Akademik bir öğretimden geçmek, sanatçıların uğraşlarını ve ulaşmalarını kolaylaştırır. Ama sanatçı olamayacakları da idiş eder. Akademide resim yapımı öğretir. O teknik işler, elleri hünereleştirir. Öğrenciler daha çok teknik öğrensinler, diyerdir ki Avrupa'ya gönderilirler... Akademi'de okuyamayan ben, Avrupa'ya gidemiyen ben'im, resim tekniğini nasıl öğrendiğim ve kendime has bir biçim'i nasıl bulduğum, merak edilip şaşılır. Bu şaşanların şaşkınlığı; resim sanatını teknik oyunlar dizisi sanmalarından gelir. Onun için bizdeki resim yapanlar, her dönemde batının gölgesinde kalmışlardır.

3 Kâzım Taşkenti bilirsiniz, ben de bilirim. Taşkenti herkesin bildiği ve benim bilmediğim bir dönemde; bir adam heyecan içinde sergime girdi: «İşte bak sana Taşkent'i getirdim...» Ben şaşkınlığımın içinden yekini gelen kim olduğunu öğrendim. Sergimi dikkatle gezen Taşkent, bana hayran oluvermişti birden. Yanında bir sürü kişi vardı; o ne derse onlar da başlarıyla tastik ediyorlardı. Bir ara; dile benden ne dilersin, der gibi bir soru karşısında kaldım: «Nereye gitmek istersin?..» «Seçköye.» diyecektim azkalsın... «Çünkü ben senin babanı.» Şaştım: «İki dane babam var benim; biri Hasan Çavuş, biri de Şair Baba, ya sen nereden baba olursun bana?» diyemedim. Sözcükleri düzene sokmaya çalışırken dudaklarımda, o benden çabuk davrandı: «Dış ülkelere çıkmak istersin herhalde, nereye gitmek istersin?..» Uyanıdim: «Avrupa'ya, hayır hayır Amerika'ya gitsem...» «Evet doğru, Meksika resmine ak-raba çıkaranlar var senin resimleri. Meksika'ya yollayalım seni...»

Meksika neresi, Bursa'nın Seçköyü neresi; gözlerim kararadı hayır inanamadım. Vedat Nedim Tör derler bir adam varmış. Taşkent'in kulağına fışlamış: «Sen ne yapıyorsun? Adam Nâzım Hikmet'in arkadaşı... Senin gibi bir adam, bindiği dalı

kesmese daha iyi eder. Ben-ce bu vaad burada kalsa daha iyi olur...»

Taşkent, Tör'ü dinlemiş mi, dinlememiş mi bilmem ama, ben Taşkent'in parasıyla değil, kendi paramla bile dış ülkelere çıkmadım, yani çıkarmadılar.

4 Sanat yaşantımın izdüşümüdür. Ben ilk resim yaptığım gündün beri hep yaşantımı yansıtmışumdur. Ama son beşinci dönem sergimdeki resimlerde gördüğümüz kişilerin (figürlerin) yontalanışı soyut bir biçimciliktir. Ama bu biçimcilik, suretsiz resim yapma çıkmazına götürmez beni. Bu soyut biçimlerle ben, yaşantımı somut bir izdüşüm halinde yansıtırım. Bu figürden kopma değil, tam tersine, figürü yalnızlaştırıp daha çarpıcı yapma amaçlı güder benimkisi... Nuri Kasımpaşa'yı değil, belki kendi yeteneğini yansıtırıyordu o non-figüratif döneminde. İyi bir ustalık yeteneğine sahip olan Nuri, şimdiki figürlü döneminde bile yaşantısını (Kasımpaşa'yı) yansıtmıyor.

5 Sanat yapmak us'un esrikliği değil, erginliğidir. İlk be-tiğimi gören arkadaşlarım, yazı özencimi gidermek için yazdığını zannedip; boşuna zaman kaybetmeden sadece resim yapmanı salık veriyorlardı. Bu konuda Şair Babamı bile dinleyemedim bir zaman sonra. Nihayet, 1962 de ilk yazım yayımlanınca «Yön» dergisinde; ressamlığımı koruyan arkadaşlarımın yanında bir de yazarlığımı destekleyen arkadaşlar çoğaldı. Ve ondan sonra «İz», «Şair Baba ve Damdakiler», «İzdüşümü» adlı betiklerimi sırasıyla yazdım ve yayımlandı... Sanat yaşamımı düzenli bir tutumla sürdürmek istediğimden, her resim dönemimden sonra, yani sergilerimi kapatıp resimlerimi dağıttıktan sonra, yazın işime girişiyorum. İşte «Beşinci dönem» sergimi kapatır kapatmaz; «Karasaban ve kulları» adlı romanımın yazımına başlayacağım. Bir ara sergilerimde geçen anılarımı yaz-

mak istiyorum, Şimdilik bu tasarı halinde, adı da belli değil... Ayrıca hepsinden evvel, hemen kaleme aldığım bir yazım var elimde: Şair Baba ve o'na yakınlık duyanlar, o'nunla beraber damda yatanlar üstüne. Bunun adı: «Nâzım Hikmet ve onlar» olacaktır sanırım.

6 Ankara'da üçüncü dönem sergimi açmışım. Yıl 1963. 27 Mayıs devriminin ikinci yılı... (Devrimden bir yıl sonra, devrim adına, Yeni Dal grubu ressamlarıyla bir sergi düzenlemiştik. Resimlerimizi ters göstermeyi başarabilenlerin hışmına uğrayıp Balmumcu damlarında bir süre yattıktan sonra beraat ettik. Damdan çıkar çıkmaz akıllı bir öfkeyle hazırladığım sergiydi bu.) Sergim açılalı ancak dört beş gün olmuştu. Ben kuşku içinde kazasız belâsız günleri sayıp durduğum bir gün, hem de Ramazan Bayramıydı o gün. Bir sürü ayak tıkırtısı geldi önce kulaklarıma: «Amanın basıldık.» İşte koca bir kalabalık. Oysa ben yapayalnızım. «Bugün bayram?» İşte ehli irtica ayaklanıp resimlerimi parçaladıktan sonra kellemi de bağ desteresi ile biçmeye geldiler... Hayır, öndekini tanıdım: Gazetelerde hergün resimlerini gördüğüm 27 Mayıs Devriminin Başkanı Cemal Gürsel. Bu kez daha çok heyecanlandım. Ama bu resimleri yapan ressam Cumhurbaşkanlığı ile de konuşmasını bildi. (Bu konuşmaları daha sonraki bir yazımda anlatacağım.) Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tam 45 dakika resimlerimin karşısında birer birer durup yaşantımı dinledi. En son arkadaki kalabalığa bir soru sordu; elindeki bastonunu bir övendere gibi sabana koşulu öküzlerime dürterek: «Bu öküzleri daha güzel yapsaydı olmaz mıydı?..» kalabalıkta ses yok. «Size soruyorum; Bu öküzleri daha semiz yapsa olmaz mıydı?..» «Kalabalıkta ses yok ama bende cevap hazır. Başkan bir daha sordu:

«Köylüyü olduğu gibi, gördüğü gibi yapsaydı olmaz mıydı?» Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel kendi kendini cevapladı: «Çünkü bunlar resim, köydeki iş görenler ve öküzleri, demek ki böyle resmedilir... İşte kadınlarımız, ben bilirim; işte böyle düştürler hep...» 13 Aralık 1969

RUHİ SU
Günümüzün Türküleri
GELECEK SAYIMIZDA

**damlıya
damlıya
göl**

TURKİYE İŞ BANKASI
paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(FORUM : 10)

odak
fotograf ve reklam stüdyosu

Inkılâp Sokak No. 3/3
Yenişehir — Ankara

kolay suçlamalar

samim kocagöz

Her işte, her meslekte olduğu gibi, yazarlığın da birtakım ucuz, kolay yolları vardır: Okurların korku, acıma, sevinme hislerine dokunmak, işinin ustası bir yazar için pek kolaydır. Örneğin, gecenin zifiri karanlığından söz eder, bu karanlığın içine şiddetli bir yağmur ve fırtına katarsınız; okuru her odası bomboş bir eve kaparsınız bu karanlığın, fırtınanın içinde. Rüzgârla çarpan pencere kanatlarının arasından bir şimşek çaktığında, bahçede dolaşan eli baltalı bir gölge gösterirsiniz.. Tanıdınız değil mi? Bu görünü, bu yazı, diyelim hikâye, roman, aşkıdır. cinafidir(!) Okura ecel terleri döktürür. Ne var ki eğitilmiş, ya da kendisini eğitmiş bir okur, bu çeşit çürük tahtaya basmaz; soylu bir yazar da okurunun karşısında böylesine küçülmez. Bunlar modası geçmiş yazı oyunlarıdır.

Usta bir yazar, bilmediği bir konuya değinmez. (Ne değin usta olursa olsun, bir yazar her konuyu bilmez.) Değinmediği bir konu için, ya da değinmediği bir sorun için yazardan hesap sormak da kimsenin, hiçbir okurun aklına gelmez. Yazar, söyleyecek sözü olan, bildiği bir konuyu ortaya koyan kişidir. Herhangi bir olay karşısında da söyledikleri, giderek yorumu tutarlı olmalıdır. Bir yazar, okuruna, «sen bu konuda hiçbir şey bilmiyorsun, bak işte öğren...» diye kafasına vura vura yazı yazdı mı, bu yazar, düpedüz, yazar değil, budaladır.

Sanat, bilim değildir. Ama bilgisiz sanat yapılamaz; bilgisiz sanat olmaz. Ne var ki sanatsız, düpedüz bilim olur. İşte bilimcilerin en büyük eksiği de budur: Sanatla ilgilenmezler. Sanatla ilgilenen bilimciler, söyle-

dikleriyle, yazdıklarıyla, tutumlarıyla hemen belli olurlar. İlericidirler, hoşgörülü sahibidirler; çalıştıkları bilim dalında muhakkak sivrilmiş kişilerdir. Çünkü, yaratıcı sanat, onlara bilim alanında da yaratıcı olmayı sağlar. (Hiç olmazsa yaratıcı olmaya iteler.) Çünkü sanat, sezgi, duygu, insanların gözü açık gördüğü düşlerle, bilimden önce vardır. Bilimle daha güçlenmiştir. Filozof Bertrand Russell, «Bilimden Beklediklerimiz» adlı kitabının giriş bölümünde, der ki: «Bilim insan hayatında bir faktör olarak çok çok yenisidir. Mağaralardaki hayret verici resimlerden öğrendiğimize göre sanat, son buzullar devrinden önce iyice gelişmiş bulunuyordu; dinin eskiliği hakkında o kadar emniyetle konuşamayız. Fakat sanatla çağdaş olması muhtemeldir. Her ikisinin de aşağı yukarı seksen bin yıldan beri var olduğu tahmin edilebilir. Bilim, önemli bir güç olarak GALİLEO ile başladı; şu halde üçyüz yıllık bir geçmişi vardır...»

Bilimin gerçek bir kişilik kazanmasının niçin böyle geciktiğinin ve modern çağlara gelişinin üstünde durduktan sonra Russell, çok önemli bir yargıya varır: «Bilim bize tabiat üzerinde işlemek gücünü verdiğinden ötürüdür ki sosyal önemi sanattan daha fazladır. Bilim, gerçeklerin araştırıcısı olarak, sanat ile denkse de ondan üstün değildir; bir teknik olarak gözönünde tutulursa, iç değeri pek büyük olmamakla beraber, pratik bir önemi vardır ki, sanat, bu pratik yöne erişmez.»

Filozof, bilimin bütün dallarında eriştiği teknik, giderek pratik sonuçları gözden geçirdikten sonra, toplum-

sal bilimlerde kuramların uygulanmasını bir teknik ve pratik sonuç olarak kabul eder; bilimde gözlemler yolu ile kuramlara varanlarla, bu kuramlardan yararlanarak teknikte yenilikler yapanları ayırır. Russel için bir Markoni, bir Edison, büyük bir değer taşımakla birlikte hiçbir zaman bu teknisyenler, bir GALİLEO, ya da NEWTON değildir. Aynı tutumda eleştirdiği toplum bilimlerdeki MARX'ın yeri ile LENİN'in yerini ayırır. LENİN, tarafsız filozof Russell'a göre, bilimci Marx'ın kuramlarını bir topluma en iyi bir biçimde uygulayan teknisyen bir büyük politikacıdır, toplumun yaşantısında DEVRİM yapmıştır. Devrim yaptığı toplumun koşullarına bilimci Marx'ın kuramlarını uygulayabilmiştir.

Sözümü hemen burada kesiyorum: Dogmacılığa, fanatizme Marx da, Lenin de karşıydı. Yorumun başındaki sözlerime döneyim; sanatın, yazarlığın okuru sömüren kolaya kaçmaları vardır. Bilimin de, bilimcinin de kolaya kaçmaları vardır. Hele toplumbilimin her toplum için koşullarına, olanaklarına kurallarını, kuramlarını yorumlamak gerekir. Bu da devrimciliktir. Bilimde modern çağ nasıl Galileo açmışsa, toplumbilimde de Marx açmıştır. Galileo'nun kuramları değişmez, geliştirilmiştir. Marx'ın da kuramları değişmez. Ama uygulayıcılar tarafından geliştirmek, her devrin, her toplumun kurallarına, koşullarına uydurmak, dogmadan kurtulmak, devrimci olmaktır. Bugün marksist, sosyalist toplumbilimciler de yeni yeni yorumlara, toplumların koşullarına uygun denemelere gitmektedirler.

SOSYALİZM MESELELERİ : 2

(Baştarafı sayfa 5 de)

zeni içine hapsedilemez. Çelişiler ve «görüntüler» türlü biçimlerde belirlenir; türlü türlü yollardan geçip dönüşürler, nitelik değiştirirler. Dialektiği bir kerrat cetveli haline getiren dogmacılardır ki, çelişileri önemlerine göre önceden kesin olarak sıralamışlar ve bunların tek yönde gelişeceklerini, gene önceden, kabul etmişlerdir. Bunlar, «tarihsel gelişmede son sözü ekonomi söyleyeceğine göre, baş rolü o oynar. Öteki çelişiler üstyapı çelişileri, ideolojik etkenler, iç ve dış politika konjonktürleri vb. tarihsel gelişmenin gölge olaylarıdır» diyerek, dialektiği gerçeği daha iyi kavramaya, düşünmeye değil, düşünmemeye, düşündürmemeye yarayan, mekanik bir mantık âlefi, bir çeşit kerrat cetveli haline getirmişlerdir. Ve dialektik giderek, diktatörün buyruklarına sözde bilimsellik kazandıran bir övgü makinası olmuştur. Oysa ekonominin tek başına ağır bastığı ve toplumun bir aşamadan diğer aşamaya sıçramasını tek başına sağladığı, tarihte hiç görülmemiştir. Gerçi ekonomi, son tahlilde, ağır basar, ama bu ağır basış, çelişiler demetinin, tüm olarak, hiç değilse en önemlileri-

nin, devrim doğrultusunda kaynaşmasıyla gerçekleşir. Dialektiğe gerçek niteliğini yeniden kazandırmak için, son yıllarda ciddi çabalar harcanıyor.

Bu açıklamalar, sosyalizm için mücadele yolunun, toplumun yapısına, bu yapının özelliklerine, değişik şartlarına göre çizileceğini, öyle sanıyorum ki, iyice ortaya koymuştur.

Devrimci, önce, yaşadığı toplumun somut şartlarını objektif olarak değerlendirmeyi öğrenecektir. Ve adımı bu şartlara göre atacaktır. Bakınız, bu konuda Mao ne diyor: «Farklı çelişileri farklı yöntemlerle çözmek, marxiste-leniniste'lerin sıkı sıkıya bağlı oldukları bir ilkedir. Dogmacılar, bu ilkeye uymazlar. Bunlar, devrimlerin her yerde aynı şartlar içinde olmadıklarını anlamazlar. Farklı çelişilerin farklı yöntemlerle çözülmesi gerektiğini de bir türlü anlamazlar. Sonsuzluğa kadar değişmeyeceğini sandıkları formülleri mekanik biçimde uygulamakta ısrar ederler. Bu tutumlarıyla devrime zarar verirler ve başarılı olabilecek gelişmeleri tehlikeye sokarlar (xx)».

Evet, dogmacılar, birşey yaratacak güçte olmadıkları için işi taklitçiliğe dökenler, anlamazlar, anlamak istemezler. Yalan yanlış ezberlenmiş

metin parçalarını tekrarlamakla «teori» yaptıklarını sanırlar; ve devrimci «pratik» diye de, zamanı ve zemini hesabetmeden çıkışlar yapmaya özenirler.

Türkiye'de, «bilimsel sosyalizmin» bu türüne artık yer olmamalıdır. Tanzimat taklitçiliği, sosyalist harekete de bulaşmamalıdır.

İşimiz, Türkiye'yi sosyalizme götürmektir. Önce Türkiye'yi dün ile, bugünü ile çok iyi tanıyacağız. Göreceğiz ki şartlar, somut şartlar, ne Rusya'ninkilere, ne Çin'ininkilere, ne Küba'ninkilere benziyor. Eğer gerçekten «bilimsel» devrimci-lersek, bize özgü şartlar içinde, bize özgü devrimci yolu bulmaya çalışacağız. Bizler yıllardır bu yoldayız. Halkımızın sosyalizmle ilk ilişkileri bu yolda kurulmuşa başlamıştır.

Elbet sosyalizm bir tanedir; ama, yollar çeşitli, «modeller» çeşitlidir. Ataürk'ün «Biz bize benzeriz» sözü, 1921'lerde halkçı devleti, millî kurtuluş savaşının anti-empyalist, anti-kapitalist niteliğini açıklayan konuşmasının sonunda söylediği bu söz yabana atılmamalı. Gerçekten «biz bize benzeriz». Ama zaten her toplum kendisine benzer. Devrimcilik, yorgani esnetip ayağa göre uzatmak hüneridir. Ayak da yorgan da bizimdir; başkasının değil.

(x) Lenine, Lettre de loin, 1, (Oeuvres, Ed. Fr., 1,23, p. 330), (Zikreden L. Althusser, Pour Marx, s. 179.)

(xx) Mao-Tse-Toung, Quatre Essais Philosophiques, p. 44.

KÜÇÜK BIBLIOGRAFYA :

1 — L. Althusser, Pour Marx, pp.

163-224.

2 — F. Engels, Dialectique de la Nature.

3 — R. Garaudy, La Theorie Materialiste de la Connaissance.

4 — Lenine, Materialisme et Empiricriticisme.

5 — Lenine, Cahiers Philosophiques.

6 — Lenine, Oeuvres, Ed. Fr. T. 33, pp. 487 et suiv.

7 — Mao-Tse-Toung, a.g.e., pp. 26-80.

8 — K. Marx, Contribution à la Criti-

que de l'Economie Politique, pp. 164-165 (Zikreden L. Althusser, a.g.e., 5-189)

9 — J. Staline, Materialisme dialectique et Materialisme historique.

10 — H. Lefebvre, Logique Formelle Logique Dialectique, pp. 147 - 225.

FORUM

onbeş günlük, pazartesi günleri çıkar, siyaset, iktisat, kültür dergisi.

150 Kuruş

Yıl : 16 ● Cilt : XXIII ● Sayı : 374 ● Yönetim yeri : Yenisehir, Büyük Han 55 — Ankara ● Haberleşme adresi : FORUM dergisi, P. K. 131 — Ankara ● Telefon : 17 87 37 ● İlan : arka kapak 1000 TL. (iki renkli : 1500 TL.) — İç sayfalarda santimi 15 TL. (sürekli ilânlarda indirim yapılır) — Yayın ilânları : kelimesi 75 kuruş ● Abone : yıllık 30, altı aylık 15 TL. — ABD (uçak) 136 TL. — Avrupa (uçak) 85 TL. — Yabancı devletlere (âdi posta) 67 TL. ● Eski sayılar 300 kuruş ● Dizgi ve baskı : Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti., Sanayi Cad. Demir İşhanı, Ulus - Ankara, Tlf : 11 68 70 ● Dağıtım : Hürriyet Dağıtım A.Ş. — Cağaloğlu/İstanbul, Tf: 273854 ● — FORUM ve yazarın adı belirtilmeden yazı aktarılamaz —